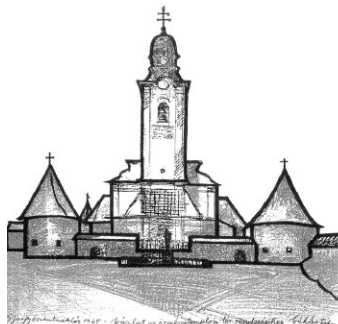

ERDÉLYI ÖRMÉNY GYÖKEREK

f ü z e t e k

„Emlékek nélkül, népeknek híre csak árnyék...”
(Vörösmarty Mihály)

az Erdélyi Örmény Gyökerek
Kulturális Egyesület
kéthavonta megjelenő kiadványa

XX. évfolyam 221. szám
2016. január-február

Tisztelt Olvasóink!

2015-ben az EÖGY füzetek *minden páratlan* hónapban jelenik meg, míg a Fővárosi Örmény Klub *minden páros* hónapban kerül megrendezésre a hónap harmadik csütörtökén. Mindenkit szeretettel várunk a Pest Megyei Kormányhivatal Nyáry Pál termébe, bejárat a Budapest V., Városház utca 7. szám felől.

Örmény katolikus szentélyek – oltárok

A következőkben a magyarországi s erdélyországbeli örmény katolikus szentélyeket kívánnánk számba venni. (Lehet, hogy nem lesz teljes az összeállításunk.)

Középkori templomaink közül *Feldebrő* és *Tarnaszentmária* (mindkettő Heves megye) templomain fedezhetünk fel örmény templomokra jellemző jegyeket. Pl. az örmény templomokban oldallépcsőn mehettünk fel a magasabban fekvő szentélyben levő oltárhoz, s ez Tarnaszentmárián ma is így van.

A középkori *Esztergomban* is élt örmény közösség. Hallottunk arról, hogy egy korabeli Esztergomot ábrázoló metszeten felfedezhető egy örmény jelleget mutató templom.

Idézzük fel gondolatainkban azokat az őseinket, akik ezeket a – s más még itt felsorolható – templomokat látogatták, hisz joguk van ahhoz, hogy Isten előtt megemlékezzünk róluk!

dr. Sasvári László

Lapunk az interneten: a www.magyarormeny.hu honlapon is olvasható.
Elektronikus levélcímünk (e-mail): magyar.ormeny@t-online.hu

Esztergály Zsófia Zita

Isten áldása kísérte karácsonyi összejövetelünket

A karácsony mindig a szereteteli békét hozza a szívünkbe, és egyúttal tükröt is mutat zaklatott életünkről. Ilyenkor képesek vagyunk egy csapásra mindent kizárni magunk körül, és csak arra koncentrálnunk, ami előttünk áll. Ez pedig Isten és az ő gondviselése, a család.

2015 egyik decemberi csütörtökén azért gyűltünk össze, mi magyarörmények, hogy megajándékozzuk egymást az odafigyelés és az őszinte szeretet élményével. Voltak, akik egyedül érkeztek az ünnepségre, és voltak, akik többedmagukkal: fiatalok, illetve a bölcsőbb korosztály egyaránt. Örültünk egymásnak, hiszen ez is egyfajta összetartó nagy család, még ha hivatalos nyelven diaszpóra rétegeként is illethetnek. Közöttünk, mint minden családban többféle embert találni. Csodabogarát, nyüzsgőt, állandó elégedetlenkedőt, aktívát és építőt. Ezen a karácsonyon a Fővárosi Örmény Önkormányzat két „aktív építőt” is kitüntetéssel jutalmazott.

TRDAT Különdíjat adományoztunk annak, aki jövőt adott az erdélyi örmény közösségnek
A fővárosi testület által újonnan

Jobbról Esztergály Zsófia, Issekutz Sarolta, Heim Pál

alapított, és az Armeniát keresztény álammá tevő, III. Trdat uralkodóról elnevezett különdíjat Dr. Issekutz Saroltának, az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület elnökének adtuk át, kifejezetten közösségépítő tevékenysége okán.

Mint ahogyan a helyszínen is említettem, Saroltát nem kell bemutatnom senkinek, sőt méltatását tekintve jövő karácsonyig is olvassánk e sorokat és hallgattuk volna a helyszínen korábban elnyert elismeréseinek sorát.¹ Ezért csak röviden any-

nyit emelnék ki róla, hogy mind emberként, mind vezetőként kivételes karakteres személyiséget képvisel. Olyat, aki képes volt a legnagyobb dolgok egyikére: arra, hogy öntudatára ébressze a magyarörménységet, itthon és szervezeti formában Erdélyben. Hatalmas és küzdelmes dolog ez. Azt is mondhatnám, olyan harc, amelynek vívására kevesek képesek. Teszi

ezt becsülettel, kitartással, kreativitással, rettenthetlenséggel és tartalmas hagyományápolással. Minden mozdulata, gondolata, tevékenysége ehhez köthető. Ez az út áldozatokkal járt mindannyiótok részéről, azonban olyan eredményeket adott, amelyek köszönhetően itt ültök most együtt, vagy olvassátok e sorokat... és ezt zavartalanul megtehetitek a jövőben is.

Sarolta az én szememben egy „csupaszív és mosoly” nő, aki kemény is éppúgy tud lenni. Férfiakat megszegyenítő módon képes kiállni az igazságért, ha éppen szükséges, de csupa-csupa szeretet és báj. Láttam őt tárgyalni, nevetni, haragudni, vagy éppen szeretve lenni. Ő egy olyan érték, akit úgy kell elfogadnunk, ahogyan van. Meg kell becsülni, s ha megbecsüljük egymást is és odafigyelünk a saját családunkra, hosszú távon is minden rendben lesz.

Trdat mester kortársa volt felmenőinknek

Az ANI-TRDAT mesteréről elnevezett díjat az értékmentés ihlette. Ani legnevesebb építészéről van szó, akinek a nevéhez fűződik a többi között a katolikusok palotája, de ő állította helyre a konstantinápolyi Hagia Sofia megrongálódott kupoláját is. A fővárosi testület annak ítéli oda mostantól minden évben a róla elnevezett díjat, aki átmenti az örmény múlt egy szeletét a jövő generációjának.

Ezt teszi *Zakariás István* is Csíkszépvízen az örmény katolikus templom felújításakor, de keze nyomát másutt is felfedezni, például a széki református templom restaurálásánál. Zakariás István építő-

Jobbról Esztergály Zsófia, Zakariás Botond és Heim Pál

mérnök, szépvízi örmény család leszármazottja, a Csíkkörzeti „Szentháromság” Alapítvány egyik alapítója és kuratóriumi tagja. Sok kollégájától eltérően nem külföldön, hanem Székelyföldön gyümölcsöztette szakmai tudását. A többi között a Csíki Székely Múzeumon, a Márton Áron Főgimnáziumon, a „Sapientia” Egyetem csíkszeredai főépületén fedezhető fel gondossága. *Ajtony Gábor* kuratóriumi elnök szerint munkáinak pontos és kifogástalan elvégzésével tett szert hírnevére. Az alapítvány visszaszerzett Emlékházának felújítási munkálatait is kezdettől fogva ő vállalta fel és vezeti jelenleg is – írta méltatásában. A szépvízi örmény katolikus plébánia mellett működő egyháztanácsnak tagja, és ebben a minőségében *Gábor Zoltán* plébános úrral elindították a helybeli 253 éves örmény katolikus templom restaurálását. Az újra szentelés májusban lesz. Mint a helyi önkormányzati testület tagja, sokoldalú tevékenységet fejt ki szülőfaluja érdekében is.

Az elején a gondviselésről gondolkodtam hangosan. Most visszakanyarodom, hiszen

ide tartozik egy történet, amit megosztanék veletek. 2015 nyár eleje, Szamosújvár, búcsú. Széken szálltam meg, egy panzióban.

A széki református templom

Az étlapon ott szerepelt az Angadzsabúr leves, de mielőtt megkóstoltam volna, vasárnap lévén, vallásos emberként, ellátogattam a református istentiszteletre (rendesen, mint ahogyan szoktam). Már a templom közelében is éreztem, hogy itt egy csodavilág

Széki népviseletben (Fotók: Esztergály Zsófia)

nyílik éppen meg előttem. Fialat lelkész és erős gyülekezet üdvözölt barátságosan már kívül. Belül pedig egyik ámulatból estem a másikba, amikor láttam a gyönyörűen felújított templombelsőt, amelyen szinte életre keltek a régi ábrázolások a lehető legtökéletesebb összhangban a frissen fehérre meszelt faldarabokkal. Ezt már csak az tetézte, hogy a gyülekezet képviselőiben volt, szinte kivétel nélkül. Keresztelt a lelkész: zavarba ejtő szakrális kivétel volt minden momentumnak. Csodálatos volt, ahogyan az Isten házában falain lévő festett megjelenések közrefogták a szó-

széken igehirdető lelkészt. Mint az elmúlás két szelete között az élet. Akkor még nem tudtam, hogy a templom felújítása Zakariás Istvánhoz fűződik, magát az építőmérnököt sem ismertem. Mikor említettem neki, hogy

a szépvízi örmény katolikus templomban végzett gondos munkája miatt szeretnénk elismerésben részesíteni, csak akkor derült

Jobbról: Jakabházyiné Várhidy Eszter; Esztergály Zsófia, dr. Issekutz Sarolta

ki, hogy a széki templom rekonstrukciója is hozzá kötődik.

Ezt a történetet azért írtam le, mert az Isteni gondviselés vezetett végig, amely csodálatos, ha az ember felismeri és értékei. Zakariás Istvánnal tökéletesebb jelöltje nem is lehetett volna a Fővárosi Örmény Önkormányzat testületének. A díjat – elfoglalt édesapja helyett – fia, Zakariás Botond vette át a karácsonyi ünnepségen.

Szongott Kristóf díjat kapott kiemelkedő munkássága miatt Zsigmond Benedek

Az eseményen Zsigmond Benedek armenológus kapta meg kimagasló tevékenységéért a Szongott Kristóf díjat, amelyet Dr. Issekutz Saroltától, az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület elnökétől vehetett át. A karácsonyi hagyományokhoz illően, Sarolta beszámolt az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület tavalyi eredményeiről (külön cikkben olvasható), és pár szót én is szóltam a fővárosi testület munkásságáról.

Elnökként sikeresnek látom a 2015-ös évet

Aktív és feltérképező időszakot tudhatunk magunk mögött. Az elsők között említtem az

örmény farsangi bált, amelyet most februárban megismétlünk. Ezúton is várunk mindenkit szeretettel, a meghívókat postázzuk hamarosan. Csodás kiállítás támogatunk az Országos Széchényi Könyvtárban, megemlékezve ezzel a Genocídiumra. Szintén

Lipcsei Edit énekművész és tanítványa

ismételjük idén a kétnapos tábort, ahol örmény ételek, újrahaznosított műanyagból pedig ékszerek készültek; a *Schütz Ödön* előadásorozat, ahová meghívunk minden kutatót, aki mérvadó örmény témában, de Kávéházi Fórum címmel közéleti előadásorozat is indítunk, minden olyan érdeklődésre számot tartó közéleti aktualitásban, amely meghatározza napjainkat. A korábbiaknál nagyobb hangsúlyt fektetünk a Kárpát-medencei erdélyi örmény társszervezeteinkkel szervezendő közös programokra és nem hagyhatom ki a nyelvtanítást sem: örmény, orosz és angol nyelvkurzusok látogathatóak szervezetünknel.

Mostantól pedig a www.fovarosiormeny.hu címen található honlapon is informálódhattok programjainkról, ahol akár gyorsan és egyszerűen üzenhettek is nekünk. Mindenkinek Áldott, Boldog Új Évet kíván a Fővárosi Örmény Önkormányzat elnöke és testülete.

¹ Erdélyi Örmény Gyökerek füzetek 2015. január-február (XIX. évf. 2015. szám) 2-11. oldal

Laudáció a Szongott Kristóf-díhoz Zsigmond Benedek

Élete

Zsigmond Benedek 1975-ben született Budapesten. Családjának: szüleinek és nagyszüleinek köszönheti korai érdeklődését a tudomány, a zene és a nyelvek iránt. Általános iskolás korában megtanult latinul és ógörögül, gimnazista korában érdeklődése a héber, a hindi, a szanszkrit és a kínai nyelvek felé fordult. Születésétől fogva előbb passzívan, majd hat éves korától aktívan részt vesz a liturgikus zenei életben. Hat éves korától Szendrei Janka szkolájában énekelt, majd Dobszay László liturgikus tanfolyamain római liturgiát, Béres Györgytől pedig gregorián éneket tanult. A kóruséneklés rejtelmeibe íj. Sapszon Ferenctől kapott bevezetést.

Jobbról Esztergály Zsófia, Issekutz Sarolta, Zsigmond Benedek és Szongoth Gábor

Tizennyolc évesen felvételt nyert az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karára. Az egyetemen latin, francia, indológia, elméleti nyelvészet és filozófia szakra járt, továbbá középkori latin filológiát, buddhista stúdiumokat és koreanisztikát hallgatott.

A keleti stúdiumok révén került kapcsolatba az armenológiával, vagyis az örménykutatással. 1997-1999 között Szalmási Pál és Schütz Ödön tanította keleti örményre, örményre és örmény történelemre.

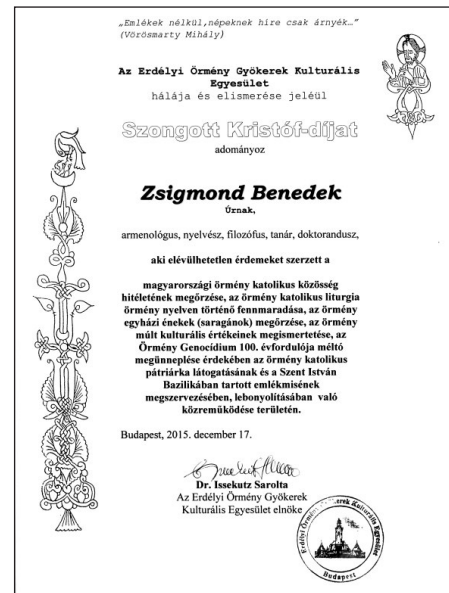
1999-ben járt először Örményországban, majd 2004-től kezdve évente többször is ellátogatott, eddig 22 alkalommal, olykor hónapokat töltve ott. Jelenleg az Örmény Tudományos Akadémia Történettudományi Intézetének doktorandusza.

2000-től tart előadásokat hazai és nemzetközi konferenciákon, magyarországi és örményországi egyetemeken különböző örmény témákban. 2005 óta tanít rendszeresen előbb keleti, majd nyugati és örmény nyelvet, illetve örmény művelődést. Tanfolyamait korábban az Országos Örmény Önkormányzat, valamint más, kerületi örmény önkormányzatok szervezésében tartotta. Jelenleg az ELTE BTK oktatója.

Örmény liturgia

Zsigmond Benedek számára az örmény liturgia volt az az inspiráló erő, amely révén az armenológiát, vagyis az örménykutatást választotta hivatásául. Örmény szentmisét először a budapesti Orlay utcai Örmény Katolikus Templomban hallott. Ekkor határozta el, hogy az örmény liturgiát fogja kutatni. Amikor elkezdett vele foglalkozni, még nem sejtette, hogy az örmény liturgia kutatása önmagában egy hatalmas terület, amely jelentős részben még feltáratlan.

1999-ben belefogott egy örmény mise-könyv kiadásába, az akkor hozzáférhető;

szűkös lehetőségek között. Munkája akkor kapott igazán lendületet, amikor 2003-ban két görög katolikus szerzetes, akiket azóta püspökké szenteltek, Orosz László Atanáz és Kocsis Péter Fülöp testvér segítséget nyújtottak a bizánci liturgikus vonatkozások és a szakirodalom terén, majd személyesen is megismerkedhetett az örmény liturgiatudomány nemzetközi művelőivel. A Szent István Társulat 2006-ban kiadta az örmény mise-könyv 2003-ig szerkesztett változatát: *Szent Liturgia az örmény katolikus szertartás szerint* címen. 2009-ben a Józsefvárosi Örmény Önkormányzat közreműködésével megjelenhetett az örmény mise énekeinek újabb fordítása.

1999 óta Zsigmond Benedek az örmény liturgia következő területeit kutatta:

- az örmény mise újkori változatának szöveg-hagyománya;
- az örmény mise állandó és változó énekeinek szövege, liturgikus szerepe, dallama és előadásmódja;

- *Aranyszájú Szt. János* liturgiájának középkori örmény változata;
- az örmény úzusok és zenei hagyományok;

- liturgikus örmény nyelv;
- az örmény rítus mozgáskultúrája, különös tekintettel a ministrálásra;
- az erdélyi örmény liturgikus úzus;
- az örmény-képcsak liturgikus úzus.

Az utóbbi években az örmény mise újkori változatának többféle kiadásán dolgozott: a hívek, az érdeklődők és a tudósok számára. Ehhez kapcsolódik a középkori örmény mise-változatok kutatása, mint fontos forrás. Az örmény liturgia erdélyi örmény, valamint örmény-képcsak úzusának létét Zsigmond Benedek fedezte fel és tartott rólu előadásokat nemzetközi konferenciákon. A liturgikus örmény nyelv szintén nem lett korábban leírva. Kiseb szöszedetek készítését követően Zsigmond figyelme az összehasonlító liturgikus örmény terminológiára, valamint a liturgikus örmény szókincs egyre bővebb kiadására és a liturgikus örmény nyelvtan leírására összpontosult. Az örmény mise énekeire és mozgásvilágára vonatkozó kutatásait a gyakorlatba is igyekezett átültetni örmény kórus, illetve később örmény ministráncsoport alapításával.

Voszkeberán Énekkar

Zsigmond Benedek örmény liturgikus és egyházzenei kutatásait 2000-től a mechitarista szerzetesek is segítik. 2003-ban felvette a kapcsolatot Barszegh Pilávcsján atyával, az *Örmény Apostoli Egyház* magyarországi elöljárójával. Barszegh atya felkérte az örmény miséken való énekes ol-társzolgálatra, amire válaszul 2004 áprilisában megalapította a *Voszkeberán Énekkart*, amelynek neve magyarul Aranyszájú

Szent János. A kórus hamar híressé vált a magyar egyházzenei körökben és kóruséletben, sok helyre hívták koncertezni. 2006-tól az Orlay utcai Örmény Katolikus Templomba is meghívást kapott liturgikus szolgálatra. A kórus a 2015-ös örmény katolikus pátriárkai látogatás miséjén jelentős szerepet játszott a nagyszabású énekes szolgálatétel megvalósításában.

Keleti örménység

Zsigmond Benedek figyelme a 2000-es

években a keleti örménység nyelvére és kultúrájára irányult. Még 1999-ben belevágott egy keleti örmény szótár készítésébe. Ennek több kisebb változata elkészült a 2000-es évek közepére. Zsigmond jelenleg új koncepció alapján dolgozik a szótáron. Az elkészítést nehezítette, hogy 2000-es évek végéig nem álltak rendelkezésre más nyelvű modern keleti örmény szótárak, illetve a keleti örmény nyelvben számos új fogalmat meg kellett alkotni. Ennek érdekében hozta létre Zsigmond a *Nyelvművelő Bizottság*ot Jerevánban, az örményországi nyelvészek és szótárkészítők összefogására, 2012-ben.

Örmény művelődés

Az örmény művelődéssel oktatásával

és hazai megismertetésével 2005-ben kezdett el foglalkozni és prioritásai között szerepel. A rendszeres tanfolyamokon kívül is gyakran kéri fel, hogy adjon elő különböző örmény kulturális témákban.

Időről időre az Örmény Genocídiumról is előadást tart. A témában lefordította magyar nyelvre *Nikoláj Hovhanniszján* neves örmény történész könyvét, amely az *Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület* kiadásában megjelent.

2004-ben a GiziMap kiadó újabb Kaukázus-térképet adott ki, ennek Örményországot és Karabahot ábrázoló része, valamint Grúzia műemlékeinek ábrázolása Zsigmond Benedek munkája.

A 2000-es évek elejétől foglalkozik örmény versek műfordításával magyarra, franciára, latinra és angolra. 2006-ban jelent meg kétnyelvű kötete *Örmény antológia* címmel.

Erdélyi örménység

Zsigmond Benedek 2004-től kezdve több alkalommal járt Erdélyben, hogy az erdélyi örménység művelődését megismerje. Kutatásai három jelentős eredménnyel jártak: 1. Felfedezte, hogy egyes könyvek és kéziratok sajátos örmény nyelven íródtak, amelynek az „erdélyi örmény” nevet adta. Ezt a nyelvet az erdélyi örmények a 18-19. század során használták. 2. Észrevette, hogy az erdélyi örmény liturgikus könyvek és kéziratok több száz népéneket tartalmaznak, vagyis liturgiában használatos, de népi eredetű énekeket. Ezeket a népénekeket sikerült az élő hagyományban is fellelnie és minidiszken rögzítenie. 3. Az erdélyi örmény népénekeket az örmény liturgia során sajátos módon alkalmazták. Ez azt jelenti, hogy a 18-20. század között létezett egy önálló erdélyi örmény liturgikus hagyomány, szaknevén:

üzus. Zsigmond ebből az erdélyi örmény úzusból írja doktori disszertációját.

Nyugati örménység

A nyugati örmény nyelvet ma már csak a diaszpórában beszélik, ezért az UNESCO veszélyeztetett nyelvnek nyilvánította. Zsigmond figyelme 2011-ben fordult a nyugati örmény nyelv felé. 2015 szeptemberében beindította az első hazai egyetemi nyugati örmény tanfolyamot az ELTE BTK-n.

Örmény- kipcak

Egykori tanára, Schütz Ödön professzor az örmény-kipcsak nyelv és irodalom kiváló ismerője volt. 2013-tól Zsigmond Benedek is elkezdett örmény-kipcsakul tanulni, 2014-ben pedig az örmény-kipcsak liturgiáról tartott előadást egy vilniusi konferencián. Azóta egyik kutatási célja az örmény-kipcsak úzus feltárása.

Örmény közösségi és tudományos élet

Zsigmond Benedek 1999 óta foglalkozik a magyarországi örmény könyvtári anyag feltárásával. Előbb a pannonhalmi könyvtár örmény anyagát, majd a

Magyar Tudományos Akadémia Nyelv-tudományi Intézetének örmény részlegét nézte át és katalogizálta. 2000-2002 között a Schütz Ödön hagyatékon dolgozott, majd a 2010-es években az Orlay utcai Örmény Katolikus Templom könyvtárában.

2003 óta vesz részt különböző örmény tudományos rendezvények szervezésében.

2004-ben Schütz Ödön halálának 5. évfordulóján szervezett emlékkonferenciát, 2011-ben részt vett a *Nemzetközi Armenológiai Társaság* budapesti konferenciájának előkészítésében. 2007-2010 között, majd 2012-től napjainkig a Budapesti Örmény Katolikus Templomban lát el oltárszolgálatot. 2013-ban ministráncsoportot hozott létre, amelynek folyamatosan tanítja be az örmény misén történő énekes ministráncszolgálatot.

2015-ben ellátogatott Magyarországra XIX. Nersész Péter örmény katolikus pátriárka. Az örmény katolikus egyházi vezető meghívásában, valamint a több napos esemény előkészítésében és lebonyolításában, a nagyszámú ministráns és kórusénekes felkészítésében Zsigmond Benedeknek jelentős szerepe volt.

(Elhangzott a 2015. december 17-i Fővárosi Örmény Klubban)

Zsigmond Benedek ministránsként az Örmény Genocídium 100. évforduló tiszteletére celebrált nagymisén a Bazilikában

Beszámoló az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület 2015. évi működéséről

Az egyesület működéséhez a tagdíj bevételeket, adományokat, az adózó állampolgárok személyi jövedelemadó 1 %-a felajánlásait (229.624 Ft), az Emberi Erőforrások Minisztériuma Emberi Erőforrás Támogatáskezelő útján a NEMZ-CISZ-15-0275 pályázatunkra működési költséghez kapott 450 eFt támogatást, valamint a *Balog Zoltán* miniszter úr által támogatott *Velünk élő kultúrák: Örmények* országos középiskolai vetélkedő megrendezésére kapott 4 millió Ft támogatás egy részét (2016-ban fejeződik be a verseny) használtuk fel. A projektek megvalósításában együttműködtünk a Fővárosi Örmény Önkormányzattal és több –EÖGYKE képviselőiből alakult - kerületi és városi örmény önkormányzattal, közösen valósítottuk meg az éves klubdelutánokat, valamint az *Erdélyi Örmény Gyökerek füzetek*, egyéb kiadványok megjelentetését. Hála köszönetet mondunk a magánszemély adományozóinknak, az együttműködő örmény önkormányzatoknak a támogatóikért. Ezen összefogásunk mind-mind az örmény kultúra megismertetését és terjesztését célozták. Az egyesület idén sem fizetett személyi juttatást és alkalmazottat sem foglalkoztatott.

A 2015-ös év rendkívüli volt, ugyanis két sorsfordító eseményről, kerek évfordulójáról emlékeztünk meg: *300 évvel ezelőtt halt meg Verzár Oxendiusz*, első és egyetlen örmény katolikus püspökünk, aki az Erdélybe befogadott örmény őseinket örmény katolikus hitre térítette, mely által a római pápa fennhatósága alá helyezte bennünket. Köszönet és hála érte.

A másik kerek évforduló a 100 évvel ezelőtt történt örmény népiptás, az *Örmény Genocídium*, melynek másfélmillió örmény esett áldozatul az első világháború alatt. Az áldozatokat *II. Vazgen*, örmény apostoli katolikosz 2015. április 24-én szentté avatta.

Mindkettő kerek évforduló méltó megemlékezésére szervezte meg az Egyesület a *Velünk élő kultúrák: Örmények* országos középiskolai vetélkedőt világi- és egyházi középiskolások számára. A verseny fővédnökei: *dr. Semjén Zolt* és *Dr. Erdő Péter* érsek, bíboros, prímás. Az elődöntő online módon november végén lezajlott, a döntőre 2016. tavaszán kerül sor Budapesten.

Méltó módon és egész évben folyamatosan megemlékeztünk az Örmény Genocídium 100. évfordulójára kapcsán a népiptás másfélmillió áldozatáról: Március 20-án megnyílt *Az örmény nép tragédiája az I. világháborúban* c. kiállítás az Országos Széchényi Könyvtár és az Örmény Nemzeti Könyvtár együttműködésével, amelynek szervezésében, kiállítási tárgyak biztosításában, a kiállítás költségei viselésében működünk közre.

Április 16-án a Fővárosi Örmény Klubban elnökünk előadást tartott az örmény népiptásról, majd a június 18-i klubdelutánnon *A nefelejcskek virágzásakor Örményországban* címmel vetített képernyőre beszámoló hangzott el e témában.

Április 24-én megrendeztük az Örmény Katolikus templomban az *Örmény Genocídium* emlékkiállítását a jereváni Nagy Mészárszék Múzeum archív fotóanyagából, majd az emlékmisést követően ünnepélyes keretek

között felavattuk az általunk is támogatott Hacskart (Kőkereszt), mely a templom falában került felállításra. A Krikor atya által celebrált örmény nyelvű katolikus misével, ministránsok és a Voszkeberán kórus közreműködésével emlékeztünk.

Május 14-én a nagyváradi Partiumi Keresztény Egyetemen a *Csendesnap* c. konferencián a zsidó, a cigány és az örmény népiptásokra emlékezve az elnök vetített képernyőre tartott az Örmény Genocídiumról, archív felvételekkel illusztrálva.

Május 23-án a Szent István Bazilikában Dr. Erdő Péter bíboros, prímás jelenlétében XIX. Nerszész Bedrosz (Bejrútból) örmény katolikus pátriárka a másfélmillió örmény áldozat, szent emlékére nagymisést celebrált 3 kórus, nagy papi és ministráns segédlettel, amely alkalommal zsúfolásig megtelt a Szt. István Bazilika. A szervezésben nagy részt viseltünk, részt vállaltunk a bazilikai hangosítás és a pátriárka vendéglátása költségeiből is.

Segítettünk a Napút folyóirat szerkesztőségének a Genocídium 100. évfordulója tiszteletére kiadott május-júniusi örmény tematikus szám megjelenésében, a lapartalom szervezésében.

Megrendeztük szeptemberben 14-én a II. kerületi Örmény Önkormányzat felkérésére a *Magyarörmény emlékek könyvekbe zártan* c. fotó és tárgy-kiállítást a Marczibányi Téri Művelődési Központban, melyen megemlékeztünk a 100 évvel ezelőtt - éppen a megnyitó napján - történekről: a Musza Dagh –i ellenállók sikeres megmeneküléséről. Megszerveztük a megnyitó kulturális műsorát *Alexa Károly* irodalomtörténész és a Lusnakar örmény népzenei együttes fellépésével, gasztronómiai bemutatóval.

November 11-én a Partiumi Keresztény Egyetemen, Nagyváradon kiállítottuk

Az örmény nép tragédiája az I. világháborúban c. nagyszabású tavaszi kiállítás anyagát (műtárgyak nélkül) és levetítettük az Örmény Genocídium c. dokumentumfilmet, főleg az egyetemi diákok számára.

A *Fővárosi Örmény Klubban* áprilisban *dr. Urmánczy Nándor* országgyűlési képviselőre emlékeztünk vetített képernyőre előadással *dr. Gortvay István* unoka közreműködésével és bemutattuk a nyári Barangolás programjának tartását.

Május 16-án az elnök - meghívásra - előadást tartott Maroshévízen a *Dr. Urmánczy Nándor emléknapon* rendezett konferencián a dualizmus kori örmény származású politikusokról, országgyűlési képviselőkről.

Kiadtuk az *Erdélyi Örmény Gyökerek füzetek* kulturális és információs havilapunk XIX. évfolyamát kéthavonta, 60 oldalon, gazdag képanyaggal és az évkönyvet, valamennyit eljuttatva a közgyűjteményeknek is. A füzetek megjelenésének kiemelt támogatója volt a Fővárosi Örmény Önkormányzat, a II. kerületi-, a Ferencvárosi Örmény Nemzeti Önkormányzat, valamint a Zuglói Örmény Önkormányzat. A füzetek és meghívók, beszámolók a www.magyarormeny.hu honlapunkon is olvashatók.

Részt vettünk a szamosújvári Világosító szent Gergely napi- és az erzsébetvárosi Nagyboldogasszony-napi örmény katolikus búcsún.

Részt vettünk a Fővárosi Örmény Önkormányzat által szervezett *Örmény hagyományörző tábor* projektben augusztus 7-8-án.

Közreműködünk a *Magyarország örmény emlékhelyei* c. kutatási projektben a Fővárosi Örmény Önkormányzattal együttműködve.

Az *Erdélyi Örmény Múzeum* sorozat részeként megjelentettük az Erdélyi Örmény Gyökerek füzetek XVIII.

évfolyamát DVD-n, valamint 10 örmény tárgyú könyv digitalizált változatát az örmény kultúra minél szélesebb körben történő megismertetése céljából.

2015. november 13-án *Nosztalgia Klubot* rendeztünk a nyári Barangolás képei levétetésével és előadásával: *Négy ország – egy nemzet* címmel. A közösség tagjai átvehették a DVD-re mentett képeket, kislemezeket.

November 21-én lezajlott a *Veliünk élő kultúrák: Örmények* országos középiskolai vetélkedő elődöntője 19 középiskola között, online módon, benne az Örmény Genocídiumról szóló kérdésekkel. A kiértékelések megtörténtek, az elődöntőben szereplő valamennyi diák és felkészítő tanár számára könyvjutalmat és oklevelet küldtünk a részvételért. A győztes csapatok kiértékelése a döntőbejutásról a napokban megtörténik.

Az év során az elnök számtalan egyházi és világi konferencián vett részt (*Márton Áron* emlékkonferencia, Gulag-Gupvi A szovjet fogság Európában konferencia, Terézvárosi Konferencia 2015/2 keretében Az Örmény Genocídium 1915-2015 tudományos konferencia (fővédnöke *Dávid Katalin* művészettörténész), A nemzeti fejlesztési együttműködés környezeti vonatkozásai konferencia, Nemzeti Kisebbségek Keretegyezmény konferencia (Európa Tanács), stb.), sok alkalommal adott riportot (rádió és tv számára), készített cikket folyóiratok részére az Örmény Genocídium 100. évfordulója alkalmából és a hazai magyarörmény közösség kulturális és hitéleti identitásörzése témakörében, határon innen és túl.

A Fővárosi Örmény Klub 20. évét zárjuk ma. 17. alkalommal adja át az egyesület a *Szongott Kristóf-díjat Zsigmond Benedek* armenológus részére az örmény katolikus liturgia örmény nyelven történő

fennmaradása érdekében végzett elévülhetetlen érdemeiért. (Laudáció a 6. oldalon olvasható)

Bár a költséghiány miatt csak 6 alkalommal tudtuk a klubot működtetni, változatos és sikeres programokat láthattak a klub hűséges látogatói. A klubprogramok a füzetek hasábjain képes beszámolóval és a honlapunkon keresztül mindenkihez eljuthatott. Az Egyesület minden alkalommal a klubestek vezetését, műszaki berendezések és eszközök biztosítását, szállítását, üzemeltetését is elvégezte.

Segítséget nyújtottunk az *Örmény Katolikus Plébánia* működéséhez, az örmény katolikus hitélet javításához, egyes rendezvények lebonyolításához, illetőleg részt vettünk a búcsúnapokon, valamint koszorúzási ünnepségeken.

Számtalan örmény vonatkozású kiállításon, farsangon, előadáson, koncerten, emléktábla avatáson, megemlékezésen, örmény nemzetiségi műsoron vettünk részt az év folyamán, pl. csak az utolsó két hónapban: XII. ker. Örmény Nemzetiségi Önkormányzat gálaestjén, Kozma Simon képzőművész kiállítás megnyitóján, az Erdélyi Helikon „Nyíl helyett toll” c. jubileumi ünnepségén, a Zuglói Örmény Önkormányzat évzáró rendezvényén, az EME Grúziát és az ottani örmény emlékeket bemutató előadásán, a Budavári Örmény Önkormányzat gálaestjén, stb...

Elmondhatjuk, hogy az Egyesület idén is sikeres évet zárhat, sokfajta és sokszínű projektben vettünk részt. Kivételt képez az Országos Örmény Önkormányzat működése, amelyet ebben az évben sem sikerült törvényes mederbe terelni.

*dr. Issekutz Sarolta elnök
(Elhangzott 2015. december 17-én
a Fővárosi Örmény Klubban)*

Czakó Gábor

Karácsony különös csillaga

A Karácsonyba, a születés, a kisdedség ünnepének körébe beletartozik az egész világ. A régi is, meg a mai is és a holnap is. Nyilvánvalóan a Mindenható döntésével kezdődött. Nem tudjuk, mikor, de nyilvánvalóan az előtt, hogy kiválasztotta a korabeli tiszta szüzek közül *Máriát*, s elküldte hozzá az Angyalt. Kéretik az imádságos életű Olvasó, hogy ne botránkozzék meg a határozókon: e sorok írója is tudja, hogy az Úr számára nincsen előbb, utóbb, akkor, majd és hasonló, de számunkra, földön élők számára vannak, így használatuk elkerülhetetlen.

Emberi ésszel annyit jegyezhetünk meg, hogy ez az időszak viszonylag nyugodalmas volt. Nem dúlták háborúk, válságok Izrael földjét – pártusok is csak Buenos-Aires-i ortopéd cipészek képzeletében csatangoltak a környéken.

Kezdhetjük talán a népszámlálással. Érdekes korrajz egy igazolványok nélküli világ hivatali

ötletességéről: kinek-kinek a „saját városában” kellett beiratkoznia, így próbálták elejét venni a többszörös nyilvántartásba vételnek. Az akkori ember ismerte ősapái nevét hét-nyolc, vagy még több nemzedékre visszamenőleg. Ha kérdezték, megmondta, a gyülekezet pedig összevetette a hallottakat a maga adataival: csalás nagyjából kizárva.

Mennyire korszerű, sőt, gazdaságkorszerű volt az eljövendő Isten elutasítása! Ösztönösen, mélyen, határozottan, meg ahogy ma szokás: személytelenül! Nincs hely. Hol van hely két embernek? Ott, ahol a háziak akarják, és ott nincs, ahol nem

kérnek a hivatlan vendégekből. József és Mária hivatlanok voltak „saját városukban”. Talán rég nem érintkeztek betlehemi atyafiakkal, esetleg nem találták meg őket, vagy igen, de náluk „sem volt hely?”

Ma hol van hely *Jézus* számára? Itt? Közöttünk? Bennünk?

Nézzünk körül lakóhelyünkön, hazánkban, Európában! Özönlenek a muszlimok és ki tudja, kik még Afrikából-Ázsiából, mert nem lelték otthon saját és gyermekeik jövőjét. A volt keresztény népek lyukas hólyagok, mind szívja magába a környékére tévedő emberanyagot és elemesztí.

Az egészségügyi okokat félretéve a gyermektelenség istentelenségből ered. Európa népesség-fogyása és hitetlensége ugyanannak a dolognak a megnevezése két látószögből. A holland, belga, francia, német templomok nagy része eladó, vagy már elkelt. Régen kiürültek. Úgynevezett lelkészek néha próbálkoznak közönségszalogató trükkkel, de a közönség azért az, ami, hogy ne sikerüljön a dolog.

*

Az európai kereszténység súlyos szívbeteg, akár a kétezer év előtti judaizmus. A farizeusok, papok és különféle hittudók világosan látták ezt, ezért jelentek meg mindenütt, ahol Isten szavát vélték hallani, például *Keresztelő Szent János*, vagy éppen Jézus közelében, de közülük kilencvenkilenc másként gondolta. Cáfolni nem tudta, de elhárította, mert az igazságot elmentésnek találta érdekeivel.

Az érdek az anyagi ember számára mindig nyers és evilági. Cáfolhatatlan, mert az

ellenbizonyíték isteni, égi, szent, azonban az ilyesmi mind érvénytelen a haszonelvűek között. Nem lehet megenni, pénzre váltani.

*

Az égi üzenetet Betlehem határában tanúzó pásztorok hallották az angyaltól (Luk 2, 9-14) „Ma született az Üdvözítő Dávid városában. Ő a Messiás és az Úr. Ez a jele: Kisdedet találtok pólyába takarva és jászolba fektetve.” A pásztorok elhitték az angyalnak, hogy népük királya, az Úr, a Mindenható pólyás baba, és az állatok etetésére szolgáló jászol a bölcsője.

„Hirtelen nagy mennyei sereg vette körül az angyalt. Dicséretet énekeltek az Istennek:

„Dicsőség a magasságban Istennek,
És békeség a földön a jóakarátú embereknek.”

A pásztorok jóakarátú emberek voltak. Amit hallottak, láttak, rögtön továbbadták. „Aki csak hallotta, csodálkozott a pásztorok elbeszélésén.”

*

Amíg magyarok lesznek a földön, addig Ádventben mindig el fogják játszani, hogy mi és hogyan történt a pásztorokkal meg Isten Fiával.

*

Az európai tudomány komoly részt vállalt a kereszténység neveltségessé tételében és a kiszorításában. Nem lett volna föladata fölvilágosodást, racionalizmust, istentagadást és hasonlót hirdetni – magánszorgalomból tette, amit tett, megistentiszteletből. Őszentsége a Pénz imádatából. A fejtörés ugyan ingyenes, ám a kutatáshoz szükséges eszközök drágák. Ez nyilvánvaló. A költségekkel ne bajlódjunk, inkább képzeletben fussunk végig tudósaink ádventi csillagmagyarázó cikkein.

A tapasztalt Olvasó tudja, hogy arról a bizonyos csillagról van szó, amely a Napkeleti

Bölcseket vezette Betlehembe, közelebből a születés helyéhez. Máté (2,1- 16) nyomán. „Amikor Jézus a judeai Betlehemben megszületett, Heródes király napjaiban bölcsek jöttek napkeletről Jeruzsálembe és érdeklődtek: „Hol van a zsidók Újszülött királya? Láttuk csillagát napkeleten és eljöttünk, hogy hódoljunk neki.”

A tudós cikkírók itt kaptak szárnyra. Utánanézték irataikban, hogy Jézus Krisztus születése körüli eszterdőkben volt-e szupernóva robbanás, bolygó együttállás, kavart-e a Naprendszer belsejében farkatlan üstökös. Aki keres, talál. Nosza, hamar kitalálódott, hogy a Megváltó nem is akkor született, amikor, hanem ennyi meg annyi évvel előbb vagy utóbb, mert épp akkor állt a Szaturnusz a Jupiter mellé, akkor robbant a – nem folytatom. Idén is lesznek ötletek.

*

Ó szent együgyűség! Csapja össze kezét a művelt és gazdag Európa. Nem emlékszik már atyái hitére, inkább azon élvezkedik, hogy ujjának redői igencsak emlékeztetnek a bankjegyeire.

*

„...Heródes király megriadt, és vele egész Jeruzsálem.” Ujjongás helyett, hogy végre itt az Üdvözítő! „Összehívta az összes főpapokat és a nép írástudóit és tudakozódott tőlük, hol kell a Messiásnak születnie. Azok azt válaszolták: „A judeai Betlehemben, mert így jövendölte a próféta.” (...) Több, mint érdekes a király tájékozatlansága...

Heródes a bölcsektől titkon (...) megtudakolta a csillag föltűnésének idejét. Figyeltünk? Akkoriban minden király tartott csillagászokat. Nyilván Heródes is. Ám a jeruzsálemi tudósok nem észlelték a csillagot! Miért nem? „Majd ezekkel a szavakkal küldte őket Betlehembe: „Menjete, tudakozódjatok gondosan a gyermek felől.

Ha megtaláljátok, jelentsétek nekem, hogy én is elmenjek és hódoljak neki.”

„Azok (...) elindultak. S lám, a csillag, melyet napkeleten láttak, előttük haladt, amíg végül meg nem állt a hely fölött, ahol a gyermek volt. Amint meglátták a csillagot, igen megörültek.”

Tehát a csillag

kizárólag nekik mutatkozott!

Jeruzsálemben nekik sem!

Nyilvánvalóan nappal is látható volt, hiszen akkoriban aligha lehetett más napszakban utazni.

Kelet felől jövet nyugatnak tartott, ámde Jeruzsálemtől kezdve dél felé, Betlehem irányába kanyarodott! Ilyesmikre égitest nem képes.

Ember sem arra, hogy égi jelenséget kövessen! Akkor sem volt, és ma sem létezik olyan jármű, amely erre a vállalkozásra alkalmas volna!

A különös „csillag” megállt a betlehemi istálló fölött! Ilyesmit sem tudnak csillagok!

Tehát bármennyire is rettegnek némelek a csodáktól, be kell látniok, hogy a „Betlehemi csillag” nem holmi „asztronómiai jelenség” volt, például nem Jupiter-Szaturnusz együttállás, hanem természetfölötti tünemény: isteni alkotás kizárólag a bölcsek vezetésére!

Csoda? Bizony az. A csoda olyan pillanat, amelyben a Teremtő fölfüggeszti a természeti törvények hatályát. Ugyanekkor elkaphatjuk Isten tekintetét, és általa beleláthatunk a tényleges, a látszatok mögötti valóságba. Korunk embere retteg a csodáktól, s mindenféle magyarázatokat kohol, amikor a Teremtő mosolyával találkozik! A csoda ugyanis derűs és mosolyog az ő karót nyelt „tudományos” okoskodásain, gazdasági számításain meg hasonlókon. Ráadásul gazdaságember igencsak fél Istentől, de nem istenfélő

a szó nemes értelmében, mivel kézzel-lábbal kapálózik az Úr ellen.

Persze a Megtestesülés csodájához képest az útmutató „csillag” ügködése csak fityfritty.

„A házba lépve megpillantották a gyermeket anyjával, Máriával, és leborulva hódoltak neki. Azután fölnyitották kincses ládjukat és ajándékot adtak neki: aranyat, tömjént és mirhát.

Mivel álmukban utasítást kaptak, hogy vissza ne forduljanak Heródeshez, más úton tértek vissza hazájukba.”

Az útvezető csillagról több szó nem esik. Az Úr nyilván levette az égről...

*

Az Úr angyala Józsefet is meglátogatta álmában: „Kelj föl, fogd a gyermeket és anyját, és menekülj Egyiptomba! Maradj ott, amíg nem szólok, mert Heródes keresi a gyermeket és meg akarja ölni.” Így történt: a Szent Család még azon az éjszakán elköltözött Egyiptomba. Ott is maradt Heródes haláláig.

Amikor Heródes látta, hogy a bölcsek ki játszották, nagy haragra gerjedt és Betlehemben meg annak egész környékén megöletett minden fiúgyermeket kétévestől lefelé, a bölcsektől megtudott időnek megfelelően.

*

Milyen korszerű figura ez a Heródes! Magát Istent, a Második Isteni személyt próbálta megöletni, mert féltette tőle a hatalmát! A jakobinusokhoz fogható? A kommunistákhoz? A nácikhoz? A terroristákhoz? A multikulti nihilistákhoz? A pénzemberekhez?

A betlehemi ártatlanokat beláthatatlan sorban követték-követik mind a mai napig a keresztény mártírok.

A Karácsony ajándék, mivel a Megváltó születésnapja, egyúttal a legyőzhetetlen élet ünnepe.

2015. 12. 03.

85. születésnapján köszöntjük Murádin László nyelvészt

Bűvészinás a mesteréhez

■ Hogy tudományos kutatói munkája mellett hány nyelvművelő cikket írt és közölt az Igazságból Szabadsággá változott kolozsvári napilapban *Murádin László*, nem tudnám megmondani, de hogy ezek többszöröséről, sőt nagyon sokszorosáról van szó, annyi bizonyos. Hiszen 1958 óta heti rendszerességgel jelentkezik egy-egy nyelvi bűvészműtárvánnyal. S ez nem túlzás. Vajmi kevesen tudják ugyanis oly magas szinten megszólaltatni azt a fülünknek oly kellemes muzsikát szolgáltató „hangszert”, anyanyelvünket, mint ahogyan Ő teszi. Tudományos igényességgel, de ugyanakkor játszi könnyedséggel, eleganciával, ötletességgel, nem ritkán finom humorral is. Merthogy a magyar nyelvnek, anyanyelvünknek mestere, sőt bűvészmestere Ő. „Hókuszpókuszaim” - ezt a címet adta legutóbbi, több mint 450 oldalas, gyűjteményes kötetének - nemzedékek nőttek fel, cizellálták nyelvtudásukat, beszédstílusukat, íráskészségüket.

És elégitették ki kíváncsiságukat. Még-hozzá élvezettel, hiszen kit ne érdekelne egy-egy sajátos nyelvi fordulat, szállóige, szólásmondás története vagy akárcsak legegyszerűbb, állandóan használatos, hétköznapi szavaink eredete, kialakulásuknak, esetleg más nyelvekből való átvételüknek, meghonosodásuknak a módozata.

A rövid és frappáns megfogalmazások, a tematikára és nyelvi megjelenítésre egyaránt vonatkozó színesség jellemzi immár több mint félévszázada Murádin László írásait, s biztosítja kortól, nemtől, szakmai végzettségtől függetlenül cikkeinek népszerűségét. A visszajelzések nyomán költő és matematikus, festő és szakmunkás, muzsikós és vízvezeték szerelő olvassa élvezettel „hókuszpókuszeit”.

S persze jómagam, aki idestova negyed évszázada élek „társbérletben” Murádin Lászlóval a Szabadság Művelődés oldalán, amelyet felejthetetlen emlékü *Krizsán Zoli* kollégámtól örököltem meg annak idején. Békés együttlétünket csak nagy ritkán borította fel egy-egy többé-kevésbé szükség-szerűen túlméretezett cikk, hogy aztán ismét egymásra leljünk. S hogy még mindig találjak tanulnivalót nyelvmesteremtől. Mert ha holtig tanul a jó pap, miért ne tehetné meg a jó újságíró is? (A jelzöt csupán az egybecsengés kedvéért biggyesztettem oda.) S hogy *Goethe* Bűvészinásával együtt elmondhassam: „Ellestem igéit s / Hókuszpókuszt, / S bűvérővel én is / Művelek csodát”. Hátha egyszer sikerülni is fog. Mert a 85-ig, ameddig te eljutottál, kedves Laci, még van néhány évem.

Isten éltesen sokáig, erőben, egészségben, - ötletekben és kivitelezésekben,

hogy a 100. születésnapodon már együtt bűvészkedhesünk!

Németh Júlia

Hat évtizedes szakmai pályá

■ Murádin László élete és szakmai pályája talán leginkább abban kivételes, hogy a 20. század történelmi terelőfalai és akadályai ellenére szívósan haladt és megmaradt a maga által választott úton. Az pedig a sors és a történelem elégtétele, hogy a nagy munkái úgy valósultak meg az elmúlt negyedszázadban, ahogyan korábban elképzelni sem lehetett volna, kisebb írásainak java része pedig szintén gyűjteményes kötetekbe kerülhetett.

Életének lexikális adatai: 1930. november 29-én született az aranyosszéki Harasztoson. Iskoláit szülőfalujában, majd a gyulafehérvári Majláth Gimnáziumban, a kolozsvári Piarista Főgimnáziumban és a marosvásárhelyi Bolyai Líceumban végezte. A Bolyai Egyetemen szerzett magyar nyelv és irodalom szakos tanári oklevelet 1954-ben. Már egyetemi hallgatóként gyakornoka, rövid ideig tanársegéde a Magyar Nyelvészeti Tanszéknek. 1957-ben került át a Román Akadémia kolozsvári Nyelvtudományi és Irodalomtörténeti Intézetébe.

Három területen végzett egészen kivételes munkát. Az erdélyi magyar nyelvi tájak terepmunkásként 1959-1966 között gyűjtötte össze *A romániai magyar nyelvjárások atlasza* anyagát. A kutatásra kiválasztott falvak, a meglátogatott kutatópontok (136 település) átfogják a romániai magyarság egész lakóterületét, a mintegy 3400 kérdés pedig kiterjedt a hagyományos falusi élet teljes fogalomkörére, a szókészlet legfontosabb elemeire. A következő három évtizedben az anyag szerkesztésével foglalkozott (a kiadás reménye nélkül), és sorban közölte

elemző tanulmányait, jórészt szintén az atlasz anyagából (ezekből utólag két kötete is megjelent: *Nyelvjárási tanulmányok*. Székelyudvarhely, 1996.; *Erdélyi magyar nyelvfeldrajz*. Nagyvárad, 2010.). Az atlasz kiadása végül a Magyar Nyelvtudományi Társaság támogatásával, *Juhász Dezső* budapesti professzor és munkacsoportja közreműködésével vált lehetővé. A számítógépes technika órákra, napokra rövidítette le hónapok, évek munkáját. 1995-ben jelent meg az I. kötet, 2010-ben pedig az utolsó, a XI. (minden kötetben háromszáznál több nyelvtérkép!). Most már elmondható, és ezt elsősorban Murádin László nyugtázhathatja nagy elégtétellel, hogy ez az atlasz egyedülálló a maga monumentalitásában, a kutatópontok számában, a nyelvi anyag egyöntetűségében és hitelességében. Méltó párja a 14 kötetes *Erdélyi magyar szótörténeti tárnak*. Nyelvjárástani munkásságáért a Magyar Nyelvtudományi Társaság 1974-ben *Csúry Bálint emlékéremmel* tüntette ki, a Román Akadémia 1996-ban a *P. Hasdeudíjjal* jutalmazta.

Az előző erdélyi nyelvészszakmesterek hagyományához hozzátartozik a névtan művelése is. Murádin László elsősorban szerkesztőként volt mentora a földrajzi nevek és a személynevek gyűjtésének és feldolgozásának. Számon tartotta a gyűjtőket és a gyűjteményeket, a Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények Adattár rovatában rendszeresen közölte őket. Már ezen az alapon is a névtan szakértőjének számított. Figyelme aztán egyre inkább és határozottabban fordult a névtudomány felé, több tanulmánykötetet, monográfiát is megjelentetett: *A hely, ahol élünk*. *Barangolások Erdély helynevei között* (Székelyudvarhely, 1998); *Egyházi településnevek Erdélyben* (Székelyudvarhely, 2000); *Utak és nevek*. *Településnevek erdélyi utakon* (Budapest,

2003); *Erdélyi magyar családnevek* (Nagyvárad, 2005).

Kivételes Murádin László folyóirat-szerkesztői tevékenysége is. A *Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények*, a NyLrK., amely 1990 előtt az egyetlen romániai magyar nyelvészeti és irodalomtörténeti szakfolyóirat volt, a Román Akadémia égisze alatt jelenik meg 1957-től a Nyelvtudományi és Irodalomtörténeti Intézetben. 1968-tól Murádin László lett az örökös szerkesztőségi titkár, jelentős részben most is ő végzi ezt a munkát, miközben - 2007-től - a főszerkesztői tisztséget is ő tölti be. Ez is egyedülálló a magyar szakmai életben, kivételes vállalása és eljesítménye Murádin Lászlónak: élete, mindennapi munkája a folyóirat sorsával is összefonódik immár közel öt évtizede. Az előző nemzedék számára gyakorlatilag az egyetlen publikációs lehetőséget biztosította a folyóirat, háttérben a bizottságot és rangot jelentő Román Akadémiával.

A harmadik terület Murádin László nyelvemlékvédelmi tevékenysége. Akik kollégái lehettünk az elmúlt hosszú évtizedekben, akár némi irigységgel is tapasztalhattuk, hogy őt olvassák a legtöbben, a nyelvészek közül ő van jelen leginkább az erdélyi és különösen a kolozsvári, Kolozs megyei nyilvánosságban. Ma úgy gondoljuk, hogy nem a nyelvet, hanem a beszélő ember nyelvi tudását kell művelni, gazdagítani, és ezzel is bátorítani kell a nyelvhasználatot. Murádin László mintha ezt ösztönösen is tudná, érezné: az ő nyelvemlékvédelmi anyanyelvi nevelés. Cikkeiben elsősorban szavak, szólások, nevek eredetét, jelentését elemzi, a nyelv rejtelmét tárja az olvasó elé. Ez Murádin László egyszemélyes nyelvi közönségszolgálat. Kétezernél is több nyelvemlékvédelmi írásának javarésze kötetekben is olvasható:

A szavak titka (Kolozsvár, 1977); *Szavak színváltása* (Kolozsvár, 1983); *Anyanyelvünk ösvényein. Nyelvemlékvédelmi írások* (Székelyudvarhely, 1996); *Ki volt az a bizonyos Deákné? Rövid nyelvemlékvédelmi írások* (Nagyvárad, 2003); *Anyanyelvi mozaik. Nyelvemlékvédelmi írások* (Székelyudvarhely, 2004); *Babér és borostyán. Válogatott nyelvemlékvédelmi írások* (Nagyvárad, 2012); *Hókuszpókusz. Nyelvemlékvédelmi írások* (Nagyvárad, 2014). Mindezekre való tekintettel, ennek elismeréseként kapta meg 2000-ben az *Anyanyelvemlékvédelmi Erdélyi Szövetsége Nyelvőrés-díját*, 2002-ben pedig Budapesten) az *Anyanyelvemlékvédelmi Szövetsége Lőrincze-díját*.

2000-ben, amikor 70. születésnapján ünnepeltük, felsoroltam mindazokat az intézményeket és helyeket, helységeket, amelyeknek okuk és joguk van arra, hogy köszöntsék Murádin Lászlót. Most sem tehetek mást, másfél évtizeddel később, hiszen az előző köszöntés jó ömnenek és hatásosnak bizonyult: itt van közöttünk, munkáját napi rendszerességgel folytatja. 2011-ben egész munkássága elismeréseként kapta meg a *Magyar Köztársaság Érdemrend Lovagkeresztjét*. Közben azonban tagtársunk lett az MTA Kolozsvári Területi Bizottsága Nyelvtudományi Szakbizottságában, így a Szakbizottság feltehetően a KAB 2015. évi fődíjára, „*a Tudomány Erdélyi Mestere*” díjra, és ünnepeltünk ezt november 14-én át is vehette Marosvásárhelyen.

A formák, a keretek változnak, de változatlan a tisztelet és az elismerés, a kollegiális és a baráti szeretet: Isten éltesen, kedves Barátunk!

Péntek János
(*A laudáció elhangzott a díjátadási ünnepségen*)
Megjelent Szabadság 2015. nov. 28.

Bálintné Kovács Júlia

Az Úr csodásan működik

Arra gondolok, hogy az itt következő írás akár karácsonyi történetnek, ajándéknak is beillik. Ott kezdem, hogy az EÖGYKE szervezte idei „Barangoláson” (2015) különböző okok miatt nem vehetem részt, és kedves kirándulótársamat, Blankát is elcsábítottam, hogy jöjjön inkább Kolozsvárra, az itteni Magyar Napokat barangolja be. Augusztus 16-án érkezett, a sok lehetőség közül ide mentünk: 18.00 óra Paraliturgia – hit- és hiedelem-élmény a Kárpát-medencében. Válogatás a magyar szakrális népköltészet legszebb alkotásaiból. Előadják: *Nagy Noémi Kriszta* népdalénekes, *Laczkó Vass Róbert* színművész, *Szép András* zongoraművész és *Szép Bálint* hegedűművész. Helyszín: Piarista templom.

Igyekeztünk jó helyet találni, tudtam, hogy sokan leszünk. Egyszer csak leül melénk egy szép hölgy, gyönyörű, dús fekete hajkoronával, és szebbnél szebb ragyogó szemű kislányokkal. Kis idő múlva...

ÉN: Ne haragudjék, hogy megkérdelem: nincsenek örmény gyökerei?

Ő: De igen, nekem is vannak, és a férjem Jeruzsálemi örmény. Gajzágók az örmény őseim.

A beszélgetés megszakadt, kezdődött a koncert.

Hírét vettem, hogy a Keresztény Szó hivatalos gazdag anyagot közölt az örmény holokauszt 100. évfordulójára. Rákerestem a világhálón, és „véletlenül” (az Úr...) azt az interjút találtam, amiből most részleteket fogok közre adni, karácsonyi ajándék gyanánt, utólag. Fogadjatok szeretettel.

Kiderült, hogy *Gajzágó Aladárnak*, a családfakutatónak a rokona, Aladár pedig nálunk is lakott pár napig amikor Kolozsváron kutatott.

Vakmerő szívek

Kasabian (Ambrus) Éva és *Harry* Chicagóban találtak egymásra és alapítottak családot közel tíz évvel ezelőtt. Éva kolozsvári születésű, az állatorvosi egyetem elvégzése után dolgozni, nyelvet tanulni ment ki az „új világba”. Félig örmény származásúként Chicagóban is kereste az örmény közösségeket, programokat. Egy ilyen rendezvényen ismerkedett meg Harryvel, akinek szülei Jeruzsálemből és Jordániából kitelepült ortodox örmények, ő már Chicagóban született. Közös életükben is központi helye van az istenhitnek. Isten áldásának tekintik eddig született öt kislányukat is, Kamillát, Ágneszt, Zselykét, Csillagot és Bábort.

Ez év tavaszán merész lépésre szánta el magát a Kasabian család: Chicagóból egy Kolozsvártól 30 kilométerre lévő tanya-ra költöztek, ahol egy kisebb farmot vezetnek. Az alábbi interjú az új otthonukban tett látogatás alkalmával készült.

A mi utunk nem a világ útja

Ozsváth Judit: Jövő januárban tízéves házassági évfordulót ünnepeltek. Mit mondanátok erről az évtizedről?

Kasabian Éva: Én kicsit korábbról indítanék, megidézve az Amerikába költözés előtti itthoni időt. Egyetemi éveim

alatt a kolozsvári Katolikus Egyetemi Lelkészséghez és a Fokoláre mozgalomhoz kapcsolódtam, szép emlékeket őrzök ebből az időből. Tulajdonképpen több is mindez, mint emlék - életszemlélet, ami ma is megvan. Istennek akkor is meghatározó helye volt az életemben. Nem terveztem végleges elszakadást az országtól, csak rövidebb ideig akartam Amerikában élni. Ez aztán kicsit módosult, Harrynek köszönhetően. Kolozsváron kötöttünk házasságot, de Amerikában éltünk. Ott is fontos volt számomra (majd mindkettőnk számára) a vallásos közösséghez tartozás. Nagyon aktív közösségbe kerültem az amerikai katolikus egyházon belül, ahol rengeteget tanultam. Előbb azt hittem, hogy erdélyiként majd én viszek újat az ottaniaknak, de ez nem így volt. Valóban sokat gazdagodtam abban a hagyományosnak mondható chicagói közösségben.

Kasabian Harry: Az elmúlt tíz évből nem lehet kihagyni öt gyermekünket: a legkisebb nyolchónapos, a legnagyobb pedig kilencéves. 2002 januárjában házasodtunk össze, és decemberben született első kislányunk.

K. É.: Mindig úgy éreztem, hogy valamire meg vagyunk híva, és minden pillanatban ezt keressük. Tudtam, hogy az amerikai létünk ideiglenes, bár most visz-szagondolva nagyon is értékesnek látom az ott töltött időt. Lelki téren komoly támaszt kaptam az ottani közösségtől, sok példaértékű életet élő családot ismertem meg. Ott nagyon sok a nagy-család, sok életvédő közösség tevékenykedik. Ezt itt komoly hiánynak érzem. Annak idején, diákkoromban sem tapasztaltam ezt, amikor közelebről ismertem az itthoni egyházi életet.

Amerikában nagyon fontosak a katolikus egyházon belül működő életvédő

közösségek. A tagok általában a katolikus iskolákból nőnek ki, ahonnan magukkal hozzák az életet szentnek tekintő szemléletet, és nyitottak az új élet befogadására. Pedig ott sem könnyű az élet. Főleg amikor nyolcan-tízen, vagy még többen élnek egy fizetésből. De a tizedik gyermeket is örömmel fogadják...

O. J.: Közös életetek tervezésekor számotokra is egyértelmű volt, hogy ilyen úton indultok?

K. É.: Igen, a férjem is nyitott volt a nagy családra. Viszont nem volt ennyi tudásunk. Nem ismertük például az egyháznak az élet védelmével kapcsolatos tanítását. Az 1968-ban kiadott *Humanae vitae*-ről sem volt tudomásunk. Amikor első gyermekünket vártuk, rengeteget olvastam és sokat tanultam az említett egyházi közösségen belül. Majd elvégeztem egy természetes családtervezéssel kapcsolatos tanfolyamot és a plébánián tanítottam a módszert fiatal jegyeseknek. Ott kötelező ennek ismerete, itt nem hallottam ilyesmiről. Nem tudom, hogy ma milyen felvilágosítás van erről a kérdéssel az egyházban, de azt tudom, hogy kinn a fiatalok, a jegyesek nagy része ismeri a természetes családtervezés módszerét és jól tudják, mire vállalkoznak. Persze ott is van liberálisabb ága is az egyháznak, amelyiken belül ezt a szemléletet tabuként kezelik, de a „hagyományos” katolikusok radikálisan megélik a *Humanae vitae* tanítását. Igazi kegyelem volt ezt az arcát is megismerni az egyháznak. Az az igazi szép oldala, hogy megértették: nem azért vállalják a gyerekeket, mert az egyház tiltja a fogamzásgátlást, hanem abból a meggyőződésből, hogy Isten szereti a nagy-családokat és valóban megadja az erőt és az eszközöket is, hogy az ő útján járjunk. Mi vállalni akartuk a gyerekeket, azt

viszont nem tudtuk, hogy milyen nehézségi foka lesz ennek a vállalásnak. De ezt senki nem tudja. Aztán - Istennek legyen hála! - ez nem is volt kérdés számunkra. Megismerkedésünk előtt Harrynek nem volt annyi istenélménye, mint nekem (én sokféle közösségbe, táborba, lelkigyakorlatra jártam már itthon is), de nyitott volt, és egyértelmű volt számára, hogy a családtervezésben is társ lesz kezdettől.

K. H.: Közös életünk elején én felekezetet is változtattam: örmény ortodoxról áttértem a római katolikus vallásra. Részt vettem egy komoly egyéves programon, ahol előkészítettek a katolizálásra. Előszörban a gyerekeinkért tettem, hogy tudják válaszolni a kérdéseikre, ne tekintsenek kívülállónak. A tanulás azért nem maradt abba, ma is egyfolytában tanulok. Nem is annyira a rítusváltás, mint az egyházhoz való tartozás lett egyre fontosabb számomra.

K. É.: Chicago külvárosában laktunk, hetven kilométerre a központi résztől. A belvárosi *Szent István* király templomba jártunk magyar nyelvű szentmisére, de abban a templomban általában csak néhány idős ember volt, akiket zavart a gyereknövekedés és mocorgás. Panaszkodtak, hogy zajosak a lányok, így aztán úgy éreztük, hogy nem éri meg ekkora utat, áldozatot tennünk. Elkezdtünk egy közelebbi amerikai katolikus templomba járni, ahol csak angol nyelven mutatták be a szentmisét. Ott a templom tele van gyerekekkel, sok nagy-családdal találkoztunk a szentmiséken. Eppen ettől étellel telítettebbek a szentmisék is. Akkor eldöntöttük, hogy oda tartozunk. Hála Istennek, ott néhány több-gyermekes családdal szép barátság alakult ki. Ez nagyon építő volt számunkra, mert láttuk, hogy lehet és érdemes több gyermeket vállalni, és tényleg olyan szép dolgokat

hoz ki Isten az olyan emberek életében, akik vállalják, hogy az ő tervei szerint éljük az életet. Aztán ahogyan a gyerekek nőttek, mégis hiányzott a magyar közösség. Ekkor elkezdtünk rendszeresebben járni a Szent István király plébániára, ahol más lett a kapcsolatunk a közösséggel, mert a gyerekek már kapcsolódtak személyekhez, akik meg is szerették őket. Végül is majdnem mi voltunk az egyedüliek gyerekekkel, és így a lányoknak lett egy csomó „nagyamájuk” és „nagyatájuk”. Lassan éreztem, hogy kellene egy gyermek-közösség is, ahol a gyerekek használhatnák a magyar nyelvet, sőt fejleszthetnék is nyelvtudásukat. Ilyen nem volt. Körbe kérdeztem pár szülőt, hogy bejönnének-e szombatnként egy ilyen iskola kedvéért a belvárosba (ez majdnem mindenkinek minimum egy-órás utat jelentett). Pozitív választ kaptam, így meg is kérdeztem a templomban, hogy helyet adnának-e egy óvodai-iskolai programnak? Erre is pozitív volt a válasz. Aztán jöttek és jöttek a gyerekek. Senki nem tudta, hogy a tervezett 10-15 gyereknél többen jönnek-e el. Az első évben több mint hetvenen, a másodikban több mint százan végeztek, és idén, a harmadik tanévben több mint 120-an vannak beírva. Sok-sok szülő és önkéntes ajánlott segítséget. Egyes családok hallatlan munkára képesek annak érdekében, hogy gyerekeik megmaradjanak magyarnak. Nemcsak a gyerekek nyertek ebből a közös munkából, hanem a szülők is. Megismerkedtek, barátságok alakultak ki, szép kis közösség formálódott. Nekem nagyon-nagyon hiányzik ez a közösség, az iskolai munka, a gyerekek. Kicsit olyan, mintha valamelyik gyermekemet otthagytam volna.

O. J.: Gyermekeitek tehát magyar nevet és magyar nevelést is kaptak, kapnak. Nyilván ebben is egyetértettetek.

K. H.: Kezdetben azt hittem, hogy Éva személyében egy örmény lánnyal állok szemben, hiszen tagadhatatlan örmény jegyek vannak rajta, aztán kiderült, hogy - velem ellentétben - a nyelvet sem beszéli és az örmény kultúrát sem tekinti anynyira a sajátjának, mint a magyart. Meg is lepődtem, hogy jobban értékeli a magyarságát, mint az örménységét. Aztán megértettem, hogy ő magyar kultúrában nőtt fel, és ez továbbra is fontos neki. Sőt, nagyon szeretem az erdélyi magyarságát, és igyekszem támogatni mindenben, ami fontos neki.

O. J.: Hogyan született a visszatelepülés, sőt a tanyasi élet gondolata?

K. É.: Utóbbi mindig is ott volt a terveim között, ezért is végeztem állatorvosi egyetemet. Eleve falun akartam dolgozni. Ez a tanya három kilométerre van a legközelebbi falutól, anyai nagyszüleim éltek itt, édesanyám is itt nőtt fel, majd én is sok nyarat töltöttem itt, mindig is vonzott ez a világ. Az volt a tervem, hogy egyszer majd én is itt fogok gazdálkodni a társammal. Aztán lediplomáztam, majd megkaptam az amerikai vízumot. Úgy éreztem, hogy Isten adta, mert én azt igazából nem is kértem. Sejtettem, hogy valamilyen céllal történik, de akkor még nem értettem, miért. A vágy tehát, hogy falun, egyszerű emberek, állatok között éljek, mindig is ott volt bennem. Ezt a vágyamat jól ismerte Harry is. Már egy ideje terveztük az ideköltözésünket, de aztán mindig változott valami. A családi körülmények viszont olyan irányba változtak az idén, hogy gyorsították a döntést. Tudtuk, ha most nem, akkor soha nem jövünk ide. Aztán döntöttünk, és attól a perctől, hogy döntöttünk, minden ebbe az irányba mutatott. A gyerekek is nyitottak voltak rá, a chicagói házuk ügyeit is el tudtuk

intézni - így hát mindenünket eladtuk odakint és ideköltöztünk.

O. J.: Nem lett volna egyszerűbb egy amerikai faluba vagy tanyára költözni?

K. É.: Döntésünkben nagyon fontos szempont volt a magyarság is. Magyar öntudatom Amerikában még jobban erősödött, ott még határozottabban éreztem, hogy idetartozom és itt kell élnem. És amikor a jó Isten öt gyermekkel ajándékozott meg, azt éreztem, hogy őket Erdélynek kell adni, s nem Amerikának. Amerikában van elég gyermek, itt pedig nincs.

K. H.: Mindig tudtam, hogy Évi itt akar élni, és nem akartam visszatartani őt ettől. Abban viszont nem hittem, hogy ilyen gyorsan fog ez történni. Nem gondoltam, hogy kéthónapos csecsemővel fogunk költözni. Nem így terveztük, de elfogadom, hogy Isten akarata volt minden.

Már a házasság előtt volt arról szó, hogy visszajövünk Erdélybe. Mindig is tiszteltben tartottam Évának ezt a vágyát.

Dátumról nem nagyon beszéltünk, csak olyan „majd” szintjén élt bennünk a dolog. Én azt hittem, hogy majd nyugdíjas korunkra települünk ide. Nem gondoltam, hogy az ottani munkakörömet az itteni traktorvezetésre és egyéb tanyasi munkára cserélem fel. Persze, tudtam, hogy nagy változás lesz az életünkben, de nem láttam tisztán a részleteket. Nekem itt minden más, mint otthon. Van egy amerikai mondás: „Fiatalember, menjen Nyugatra!” Ebben mi kicseréltük az utolsó szót. A chicagói Skyline autópályát, amin oly sokat vezettem, s ahonnan sokszor megcsodáltam a város fényeit, a tiszta égboltra cseréltem fel. Ez azért sokkal jobb, mert ez tisztább.

O. J.: A tisztaság volt tehát a döntő?

K. H.: A családom tisztelete és szeretete volt a döntő.

O. J.: És akkor összecsomagoltatok és jöttetek.

K. É.: Mint említettem, nagyjából mindenünket eladtuk vagy elajándékoztuk, s csak néhány fontosabb dolgot küldtünk át hajón Európába. Én jöttem el előbb a gyerekekkel, a férjem két hónap múlva jött utánunk. Itt egy működő farmot találtunk, ahol reggeltől estig dolgozni kell. Eddig az idén elhunyt nagybátyám és az ő segédei végezték ezt a munkát, az ő halálával viszont minden munka ránk maradt. Gyakorlatilag ott kellett folytatnunk, ahol ő abbahagyta. Sok időnk nem volt gondolkozni, munkához kellett látni, így a berendezkedés is nehezen ment. Sok holmink még ma is dobozokban van. A testvéreimtől rengeteg segítséget kaptunk, de jöttek és segítettek, vagy segítséget ajánlottak fel a rokonok és a falubeliek is. Még elég messzi vagyunk attól, hogy tisztán lássuk a jövőnket, csupán annyit tudunk, hogy a tanyasi gazdálkodásból szeretnénk biztosítani a megélhetésünket. Ha sikerülne fenntartani egy jól működő biofarmot, több környékbeli embernek is

munkát adhatnánk. Ebben a munkanélküli világban ez külön elégtétel lenne számunkra.

O. J.: A természetközeli élet, gondolom, számotokra az istenközeli életet is jelenti.

K. É.: Persze. Amerikában is jártam hasonló farmokon, láttam jól működő bio-gazdálkodásokat, akik működtették, mindig nagyon jó kapcsolatban álltak Istennel.

Az általam megismert gazdálkodók mindegyike meg akarta mutatni az embereknek azt a gazdagságot, amit Isten adott, és rá akart világítani arra, hogy mennyivel több ez a város szennyezett világánál. Úgy érzem, hogy minket is ez vonz. Isten tényleg mindent megad, és tökéletesként adja, amit ad. Akkor miért kell másképpen csinálni?! - A mi utunk nem a világ útja, ezért - tudatában vagyunk, hogy - nem lesz könnyű. Nem lesz olyan nagy termésünk, mintha mindenféle vegyszereket használnánk, mintha mű ételekkel etetnénk az állatainkat. Nehéz erre az útra, de bízom benne, hogy Isten áldását adja rá. Az elv az, hogy valami olyasmit adjunk a vevőknek, ami meggyőződésünk szerint jó, amit magunknak is adnánk, azt adjuk is.

Nosztalgia Klub

2015. november 13-án *Nosztalgia Klubot* rendezett az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület és a Bp. Főv. II. ker. Örmény Önkormányzat a nyári Barangolás képei levétítésével és előadásával: *Négy ország – egy nemzet* címmel. A közösség tagjai átvehették a DVD-re mentett képeket, kisfilmeket is.

M

Erdélyi örmény-magyarok forgataga

– interjú dr. Puskás Attilával, a Marosvásárhelyi Örmény-Magyar Kulturális Egyesület elnökével –

A Kripta-projekt pár évvel ezelőtt indult el annak kapcsán, hogy a Marosvásárhelyi Örmény-Magyar Kulturális Egyesület több örmény nevet fedezett fel a templom alatti térben. Amint azt az egyesület elnökétől, dr. Puskás Attilától megtudtuk, minderről eddig kevés tudomása volt a marosvásárhelyi közösségnek és lakosságának. A fent megnevezett egyesület ennek a hétnek a végén a Marosvásárhelyi V. Örmény Kultúra Napjai rendezvénysorozat keretén belül szervezi meg az Örmény Hétköznapokat. De lássuk, mit is tudtunk meg erről az eseményről.

– 2015. október 17-18-án ötödik alkalommal rendez meg az Örmény Kultúra Napjait a Marosvásárhelyi Örmény-Magyar Kulturális Egyesület. Kérem, ismertesse az esemény fontosságát.

– A MÖMKE általában havonta különböző témájú rendezvényeket szervez Marosvásárhelyen. Ezek az éves eseménynaptárban előre meghatározott találkozások, de sokszor a lehetőségek szerint alakulnak. Előfordul például, hogy időközben megszületik valahol egy örmény témájú kiállítási anyag, illetve különféle kulturális eseményeket szerveznek az erdélyi vagy magyarországi örmény

szervezetek, és az ott elhangzottakat érdemesnek tarjuk Marosvásárhelyen is bemutatni.

– Kik voltak, vannak jelen az Örmény hétköznapokon?

– Az Örmény Kultúra Napjai egy központi tematika köré csoportosított kulturális rendezvénysorozat, ahol „koncentráltan” foglalkozunk örmény vonatkozású történelmi, egyházi, művészeti, irodalmi kérdésekkel. Helyi, erdélyi és Kárpát-medencei előadókat hívunk meg, és rendszerint jelen vannak az erdélyi társszervezetek, a politikum képviselői és természetesen nagylelkű támogatóink is.

– Az örmény kultúra kincseiről...

– Az Örmény Kultúra Napjaival az Erdélyben több mint háromszázötven éve élő örmény kulturális kincs, örökségünk és értékeinek bemutatására törekszünk. Természetesen a helyi közösség életében is meghatározó esemény, hiszen közösségi életünk és létünk újabb megnyilvánulása, amely újabb találkozásokat jelent.

– Kié volt – egykor – a kultúra napjai megszervezésének ötlete?

– Talán hat évvel ezelőtt az erdélyi közösségek vezetőivel egyeztető fórumot szerveztünk Marosvásárhelyen. Gyergyó,

Csik, Háromszék, Torda, Szamosújvár örmény-magyar közösségeinek tagjai vettek részt ezen a beszélgetésen. Ekkor döbentünk rá arra, hogy majdnem minden szervezet, közösség csodálatos és gazdag helyi programokat szervez. Úgy véltük, hogy ezt az értéket közkinccsé kell tenni, hogy az erdélyi társadalom minél szélesebb körben megismerje ezt a hihetetlenül szép, Erdély sokszínűségét gazdagító kultúrát. Hirtelen nagyszámú programlehetőség tárult fel előttünk. Szinte magától adódott, hogy ezeket tematikusan csoportosítva valósítsuk meg, nos, ebből a csirából szökkent szárba az Örmény Kultúra Napjai rendezvénysorozat. Sokszor mintha magától alakulnának a dolgok, természetesen megfelelő csapattal és háttér munkával...

– Ami a programot illeti: előadások, értekezések, könyvbemutatók és nem utolsósorban kiállítások követik egymást. Kérem, beszéljen ezekről is úgy, hogy közben nevezze meg mindazokat, akik részt vesznek a hétfői heti rendezvényükön...

– Hagyományosan egy előadássorozatot szervezünk a Kultúrpalota kistermében, délelőtt tizenegy órai kezdettel. A diaszopórában, Erdélyben és helyben élő örmények életét, velük kapcsolatos történéseket járnak körül előadóink.

Dr. Krajcsir Piroška Budapestről érkezik és a világban szétszóródott örmény kolóniák életét ismerteti. A Kolozsváron élő dr. Pál Emese a szamosújvári Salamon templom művészeti kincseit, az erről szóló könyvet Ft. Oláh Dénes főesperes mutatja be. Puskás Attila Barna az Erdélyi Magyarörmények szövetsége logójának igen érdekes teológiai és történelmi vonatkozásait taglalja. Dr. Orbán János a Maros Megyei Múzeum vári kiállítótermében a Csiki-ház feltárása során talált

értékes leletekből készült kiállításon vezet végig. A program egyik érdekessége, hogy Marosvásárhelyen első alkalommal láthatjuk a szamosújvári örmény tánc-csoportot, örmény viseletben, kaukázusi táncbemutatón.

– A Keresztelő Szent János plébániatemplomban bemutatják a Kripta történetét vázoló négy nyelvű információs táblát, valamint az ehhez kapcsolódó három nyelvű kiadványt.

– Több évvel ezelőtt a Bolyai egyik katolikus évfolyamával gyakorlati latinórákat tartottunk a kriptában. Számos örmény sírjára bukkantunk ekkor, a harmincöt sírkamrából kilencben bizonyítottan örmény származású nyugszik. Barabás Kisanna művészettörténész, Székely Szilárd és dr. Kálmán Attila tanárnokollégák segítségével tudományosan is feldolgoztuk az anyagot, ezt szeretnénk egy kis, három nyelvű kiadványban ismertetni. Ugyanakkor egy magyar, román, angol és örmény nyelvű információs táblát is elhelyeztünk a kriptában, abban a reményben, hogy többen is meglátogadják majd, és ez a projekt idővel továbbfejlődik. Oláh Dénes főesperes úrtól és Márton Judit művészettörténésztől reményteljes és biztató szavakat kaptunk ebben az irányban.

– A Bolyai téri unitárius templom tancstermében a gyermekeket a budapesti Martaian Ermone Zabel fogja várni. Milyen tevékenységekre fog sor kerülni ezen a helyszínen?

– Valóban, egyik sajátossága az idei rendezvénynek, hogy a Budapesten élő fiatal művészno üvegfestést tanít gyermekeknek. Alkotásait kiállítás keretében is megtekinthetik a látogatók, Dobribán Anna és Demeter Irén örmény motívumú kerámiaművészeti, valamint Lili Seyarianian

iparművészeti kiállítása mellett. A kiállítás megnyitóján örmény énekek is elhangzanak majd *Kántor Annának* és *Kántor Andreának* köszönhetően.

– *Az Örmény Kultúra Napjait tehát nem most szervezik meg először. Amennyiben ez lehetséges, hasonlítsuk össze az eddigi eseményeket. Mivel több az idej, mivel tartalmasabb a korábbiaknál?*
– Minden rendezvény egy-egy kérdés köré épült. A tavaly például az autonómia témáját jártuk körbe, a kérdés aktualitása kapcsán. Egy történész konferencia keretében azt mutattuk be, hogy Erdélyben Trianonig a különböző kisebbségek – zsidók, szászok, románok, örmények – saját hagyományaik alapján önállóan szervezheték meg életüket, bizonyos fokú autonómiának örvendtek. Ebben az évben egy teljesen más jellegű eseményen vehetünk részt, a hétköznapi élet kerül előtérbe a diaszpórában, Erdélyben, amelynek része a halál is, és amit a Kripta-projekt kapcsán mutatunk majd be. Lesz örmény katolikus szentmise is, ami mindeddig nem volt a Keresztelő Szent János templomban, ahol a gyergyói örmény Vörösköpyegeseket is láthatjuk majd, és külön kiemelném a gyermekekkel való foglalkozást, az üvegfestést, hiszen gyermekprogramot mindeddig nem szerveztünk az Örmény Napok keretében. Tehát minden évben másra kerül a hangsúly, és úgy érzem, hogy a tapasztalatok bővülésével rendezvényeink minőségileg is megváltoznak, remélhetőleg jó irányba. Erről viszont a jelenlévők mondjanak ítéletet.

– *Mithoz, mit jelent egy ilyen esemény az erdélyi és a marosvásárhelyi örményeknek?*
– Egy ilyen rendezvény a találkozásról is szól. Az örmény származásúak közössége kicsi, de nagyon összetartó, egy beszélgetés során nagyon hamar fény derül rokon szálakra, régi baráti kapcsolatokra.

A színes programok mellett talán ez a legfontosabb, a személyes találkozás, mert a legjobban ennek szükségességét érzi a mai ember.

– *Kik voltak azok, akik támogatták az eseményüket, illetve kik vehetnek részt az idej Örmény Kultúra Napjain?*

– Az eseményt főtámogatóként minden évben felkarolja Marosvásárhely Polgármesteri Hivatala, valamint a háromszázötven éves jó örmény-magyar kapcsolatok alapján Magyarország Csíkszeredai Főkonzulátusa. A Maros Megyei Múzeum és az Optica-Optofarm Kft. is támogat bennünket a rendezvény megszervezésében, és a mai világban természetesen a médiapartnerek jelenléte – a *Központ* hetilap és nem utolsósorban a Marosvásárhelyi Rádió. Azonban az intézmények mögött mindig arcok rejlenek, baráti „segítő jobok”, akik támogatják álmaink megvalósulását. Szeretném ezúton is megköszönni nekik a rendszeres és önzetlen támogatást.

– *Puskás úr, hogyan tovább? Perspektívák, avagy: mire lehet számítani a következő években?*

– Vannak terveink, tevékenységünk bővül a fiatalok most induló csoportjával, egy kis táncsoprot megalakulása is körvonalazódik, és legkésőbb tavasszal egy örmény-magyar kézműves műhelytevékenységet is elindítunk. Ezek mind alulról jövő kezdeményezések. Úgy tűnik, egyre többen fedezik fel önmagukban vagy úgy általában ennek az ősi kultúrának megragadó szépségét és gazdagságát. Mi szervezeti szinten csupán segíteni akarunk a vágyak megvalósításában, mert úgy tűnik, hogy mégsem annyira rossz ez a világ, hiszen a szép örök értéke iránti érzés ma is továbbél.

FORRÁS: Nagy-Bodó Tibor
www.kozpont.ro/hirek/tarsadalom/
2015.10.17.

Beszámoló Velünk élő kultúrák: Örmények

Országos középiskolai tanulmányi verseny 2015-2016 elődöntő

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület elindította az országos középiskolai versenyt világi- és egyházi középiskolák tanulói számára. A verseny megszervezését a kultúráért felelős miniszter – *Balog Zoltán* – keretéből, mint Támogató megbízásából a Nemzeti Kulturális Alap Igazgatóságával kötött szerződés tette lehetővé.

A verseny fővédnökei: *Dr. Semjén Zsolt* miniszterelnök-helyettes és *Dr. Erdő Péter* bíboros, prímás, érsek.

A versennyel a Kárpát-medencei magyarörménység a 2015-ös esztendőben két kiemelkedően jelentős esemény kerek évfordulóját egy éven keresztül folyamatosan tartó rendezvénysorozattal kívánja megünnepelni. Egyfelől az erdélyi örmények örmény katolikus hitre történő áttérését szervező és végrehajtó *Verzár Oxendiusz* (Oxendio Virziresco 1654-1715) erdélyi örmény katolikus püspök halálának 300. évfordulója, másfelől az Örmény Genocídium 100. évfordulója alkalmából.

Az elődöntőben szerepelt középiskolák: Svetits Katolikus Gimnázium -Debrecen, Aszódi Evangélikus Petőfi Gimnázium - Aszód, Gödöllői Református Liceum Gimnáziuma - Gödöllő, Szent László Gimnázium - Szob, Ceglédi Kossuth Lajos Gimnázium - Cegléd, Földes Ferenc Gimnázium - Miskolc, Sárospataki Református Kollégium Gimnáziuma - Sárospatak, Móricz Zsigmond Gimnázium - Budapest, Szent Margit Gimnázium - Budapest, Patrona Hungariae Gimnázium

- Budapest, SZTE Gyakorló Gimnáziuma
- Szeged, Kazinczy Ferenc Gimnázium - Győr, Pannonhalmi Bencés Gimnázium - Pannonhalma, Janus Pannonius Gimnázium - Pécs, Temesvári Pelbárt Ferences Gimnázium - Esztergom, Bolyai János Gimnázium - Kecskemét, Szent Miklós Görögkatolikus Gimnázium - Nyíregyháza, NyME Bolyai János Gyakorló Gimnázium - Szombathely, Gárdonyi Géza Ciszterci Gimnázium – Eger.

A bejelentkezett tanintézmények számára megküldtük a Versenyszabályzatot, a felkészítő anyagokat (9 db könyvet, 1 db DVD-t 9 könyv digitalizált változatával és 2 db DVD-t az Arménia folyóirat, valamint az EÖGY füzetek digitalizált változatával), továbbá tanulmányokat tettünk fel a www.magyarormeny.hu honlapunkra a Verseny címe alatt. A megküldött forrásanyagok a verseny befejeztével adományként a versenybe bejelentkező tanintézmények könyvtára tulajdonába kerülnek.

A verseny témáit 14 pontban foglaltuk össze, amelynek pontjaihoz részletes forrásjegyzéket csatoltunk (könyv címe és oldalszáma, tanulmányok) az elődöntő írásbeli feladatai megoldásához.

A verseny elődöntője 2015. november 21-én zajlott le internetes formában. A verseny elindítása előtt pár perccel *dr. Issekutz Sarolta* elnök videón köszöntötte a versenyzőket. A kérdéseket, feladatokat pontban 9 órakor juttattuk el a versenyző csapatoknak, akiknek három óra állott rendelkezésre a válaszok

megadására, majd visszajuttatására. Minden csapattól megérkezett a válasz időben.

A versenyen 45 kérdés szerepelt, köztük egyszerű bejelöléssel eldöntendő kérdések, képfelismerések, szöveges kifejtendő kisebb fogalmazványok. Mivel elég sok kérdés volt és igen széles körűek, ezért a válaszadásnál a segédanyagok használata megengedett volt. A versenyzők közel 2/3-a a legtöbb kérdésre válaszolt és csak mintegy egyharmad futott ki az időből. A versenyre 21 csapat nevezett és ebből 19 csapat indult az elődöntőn. Az elődöntő eredményeinek kiértékelése nagyon sok érdekes tanulsággal járt. A legfontosabb számunkra

az, hogy a fiatalok igen nagy érdeklődést és jártasságot mutattak az örmény, magyarörmény kultúra területén. Minden versenyzőnek és felkészítő tanárnak egy oklevelet és egy könyvadományt juttattunk el annak elismeréseként, hogy sikeresen részt vett a verseny elődöntőjében. Ezúttal is szeretnénk megköszönni mind a versenyzőknek, mind a felkészítő tanároknak a munkát és a közreműködést az örmény, magyarörmény kultúra terjesztésében.

A döntőbe öt csapat jutott, akik 2016. márciusában küzdenek meg a helyezésekért Budapesten. Jó felkészülést és versenyt kívánunk minden döntőbe került csapatnak.

Az országos középiskolai tanulmányi verseny elődöntője döntőbe jutott csapatai:

Versenyző csapat	Város	Pont	Felkészítő tanár
1. Bolyai János Gimnázium	Kecskemét	310	Harkai Hajnalka
2. Móricz Zsigmond Gimnázium	Budapest	280	Lugosi Zsolt
2. Aszódi Evangélikus Petőfi Gimn.	Aszód	280	Dr. Péterfi Gábor
4. SZTE Gyakorló Gimnáziuma	Szeged	267	Blazovich Péter Márk
5. Kazinczy Ferenc Gimnázium	Győr	261	Lőrinczy Anna

Dr. Issekutz Sarolta elnök

nka
Nemzeti Kulturális Alap

Helyesbítések:

A füzetek 2015. nov.-dec. szám 2. oldalán megjelent *Négy ország egy nemzet* cikk szerzője helyesen *Boday Sarolta*. Elnézést kérünk az érintettől.

Ugyanezen füzet 18. oldalán a *Hösként egykor és Ma* cikkben gépelési hiba történt *Batthyány Lajos* miniszterelnök nevében, amely miatt elnézést kérünk az olvasóktól.

Szerkesztőség

Örökbe fogadható harangok

Gyűjtés a gyergyószentmiklósi örmény templom harangjainak automatizálására és a festett ablakok restaurálására!

Templomaink egyik legszebb értékei közé tartoznak a harangok. Hiszen a harangszóra mindig odafigyelünk, mert üzentet hordoznak, hangjukkal cselekvésre készítetnek. Ugyanígy a festett színes üvegablakok is, amelyek a színes fényár által még szebbé teszik templomunkat.

Hogy ne csak mi, hanem utódaink is tovább hallhassák és megcsodálhassák templomunk ezen értékeit. Ezért megérett az idő arra, hogy a felelős utókor is magáénak érezze ezen értékek megőrzését és továbbadását a jelen kor lehetőségeihez mérten.

Az örmény közösség a „**Fogadj örökbe egy harangot, légy egy festett ablak mecénása!**” címmel a következő felhívással fordul minden jó szándékú és lehetőségéhez mérten támogató, adakozó testvéreinkhez!

Az idő vasfoga nemcsak rajtunk

Cím: Örmény Katolikus Plébánia Hivatal Parohia Armeano-Catolică RO-535500- Gyergyószentmiklós/ Gheorgheni/ Niklasmarkt Piața

Petőfi Sándor tér 4, Tel: 040- (0)266-361-517, web: www.gyergyoiormenyek.ro

A plébánia bankszámla számai:

RO05RNCB0155016313390024 HUF (Magyar)

RO44RNCB0155016313390001 RON (Román)

Hálás köszönet az adományokért! T. Gál Hunor örmény plébános

Felhívjuk a T. Olvasó figyelmét, hogy bár a felhívásban szerepel a közvetlen kapcsolat felvétel és utalás lehetősége, aki úgy gondolja, hogy számára egyszerűbb, egyesületünkhöz (EÖGYKE) is eljuttathatja az adományt.

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület fogadja és gyűjti az adományokat a Budapest Bank 10100792-72594972-00000007 bankszámláján és kötelezettséget vállal azok eljuttatására a jogosulthoz. Az átutalásra kérjük ráirni: „Adomány Gyergyószentmiklós örmény harangokra”, vagy „Adomány Gyergyószentmiklós templomi festett ablakok javítására”.

Dr. Issekutz Sarolta elnök, Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület

FŐVÁROSI ÖRMÉNY ÖNKORMÁNYZAT

Մայրաքաղաքի Հայկական Ինքնակարգում

MEGHÍVÓ FARSANGI BÁLRA

2016. február 12-én, pénteken 18.00 órai kezdéssel Önt és családját is tisztelettel meghívjuk a Budapest V. ker. Akadémia u. 1. I. emeleti színházterembe.

Meghívott művészek: *Petrás Mária* csángó népdalénekes, *Hegedűs Valér* zongoraművész, *Várady Mária* előadóművész, valamint a modern örmény zene jeles képviselői.

Ismét fantasztikus kulináris kalandozásban lesz részük, erdélyi örmény és örmény ételek várják a vendégeket.

Az eseményre való belépés ingyenes, de előzetes regisztrációhoz kötött.

A helyszínen mindenkinek lesz módja jótékonykodni is.

JELENTKEZÉS

a fovarosiormeny2014@gmail.com címen EMAIL-en, vagy ÜZENET HAGYÁSÁVAL a 061-332-17-91. számon. Az üzenetben kérem mindenki mondja be a nevét és hogy hány fővel érkezik, valamint az elérhetőségét, hogy visszahívjuk. Válasz levelünk és visszahívásunk jelzi: Ön sikeresen regisztrált az eseményre.

Várunk mindenkit szeretettel!

Esztergály Zsófia Zita
Fővárosi Örmény Önkormányzat elnöke

Meghívó

A Budavári Örmény Nemzetiségi Önkormányzat

2016. február 20-án, szombaton Nemzetiségi Napot rendez a BEM 6 – Budavári Művelődési Házban I. kerület Bem rakpart 6. (*Andrássy Palota*)

11 órakor kézműves foglalkozás, mese, fiataloknak

17 órakor Vidám örmény est Charles Aznavour örökzöld dalaival
neves művészek részvételével

Fogadás örmény nyelvségekkel, tombola
Szeretettel várunk mindenkit!

Várady Mária elnök

Meghívó

FŐVÁROSI ÖRMÉNY KLUB

2016. február 18-án, csütörtök du. 17 órakor a Pest Megyei Kormányhivatal Nyáry Pál termében (bejárat a Budapest V. Városház u. 7. szám felől)

Műsor

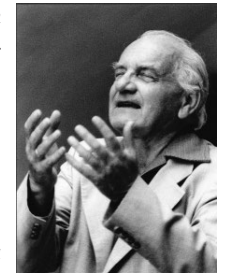
Jelenczki István: „Áldom a teremtőt” I-II.

Portréfilm László Gyuláról.

A filmben elhangzott László Gyula által írt részleteket az *1910-ben születtem*, *Az Árpád népe*, a *Szent László-legenda középkori falképei* és *A nagyszentmiklósi aranykincs* című könyveiből válogatta, szerkesztette *Jelenczki István*.

A filmet készítették: Vágó: *Tombor Andrea*,
Zeneszerző: *Hortobágyi László*, Világosító: *Heves László*,
Narrátor: *Simon Péter*, Takács *Bence*, Ének: *Benkő Dóra*
Rózsa, Légi felvételek: *Ezer Zsolt*, Operatőr: *Jelenczki István*,
Kőrösi András MOE, Gyártásvezető és producer: *Zseni Annamária*
Rendező: *Jelenczki István* (Angelus Bt. 2014-2015)

Mindenkit szeretettel várunk!

A klub rendezői: Bp. Főv. II. ker. Örmény Önkormányzat és az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület

A sors úgy alakította, hogy ebben a filmemben csak a *László Gyula* által leírt, és általa ellenőrzött szövegek hangzanak el, legyen az önéletrajz, régészet, művészettörténet, vagy a saját művészeti munkássága. Az egyetlen megszólaló fia, *László Zoltán*.

Így szól ez a film László Gyuláról - László Gyulától, igaz az általam szerkesztett és összeállított módon. A filmben az egyik archív felvételen, ahol Makovecz Imre közsönti László Gyulát, a festészetét bemutató életmű kiállításán, egy személyes példáján keresztül úgy fogalmaz, hogy „szórakoztatta a jó Istent”. Igen, szerintem *Makovecz Imre* nagyon jól közelítette meg László Gyula életművét. A talentumot, amit kapott, olyan gazdag, sokoldalú módon valósította meg, teljesítette ki, és adta tovább, hogy az bizonyos, hogy a Teremtő tetszésére való.

László Gyula alapállását, a tőle vett két idézettel tudom illusztrálni:

„A szegények régésze akartam lenni”.

„Kis gimnazista koromban két életpálya felé vágytam, megkeresem a székegyek őstörténetét, vagy pedig nagy festő lesz belőlem. Érdekes, hogy egész életemben megmaradt ez a kettősség, az őstörténet és a művészet. Tudva tudatlan édes nemzetemet szolgáltam”.

Jelenczki István

Egyházi Hírlevél január

Köszönöm azoknak, akik ma (2016. január 10. szerk.) eljöttek az ünnepi Szentmisére.

Pár gondolat a mai vasárnaphoz:

Te vagy az én szeretett Fiam, benned telik kedvem.

Jézus születését ünnepeltük, keresztelkedésének ünneplésével lezárul a karácsonyi időszak. Visszatérünk – a liturgiában is – az évközi időbe.

Érdekes belegondolunk, hogy a karácsony eseményei után, amelyek néhány embert megmozgattak, 30 év csend következik. Ugyanezt a csendes, felkészülő időszakot látjuk Pál apostol életében is. Feltehetem magamnak a kérdést: mire készít fel az Isten? Mai rohanó, zajos világunkban a csendes időszakot nehezen viseljük. Ugyanakkor az is veszély lehet, hogy megragadunk a készülődő időszakban, nem vesszük észre, nem halljuk meg Isten hívását. Mintegy beleszédünk a várakozásba, a készülődésbe.

Adventi idejében felkészültünk az ünnepre, amelyben feltöltöttünk kegyelemmel, ma pedig Isten küld minket, hogy minderről tegyünk tanúságot a világban.

Jézus keresztelkedése felveti a kérdést számunkra: mit jelent kereszttségünk? Legtöbbünk nem emlékszik arra, amikor megkeresztelték. A kereszttség szentsége – maga a szentség kiszolgáltatása – szinte csendben történik, legtöbbször csak a szűk család van jelen. Pedig a kereszttség szentségében a közösségbe kapcsolódik be a megkeresztelt. Figyelniünk kellene tehát arra, hogy ez a kapcsolat épülni tudjon. Szítsuk fel magunkban a kereszttség kegyelmét! Keressük az alkalmat a tanúságtételre!

Mutassuk meg a közösség fontosságát, erejét!

Az Atya szózata szerint Jézus a szeretett Fiú, akiben kedve telik.

Bennem vajon kedve telik-e az Atyának? Olyan-e az életem, amelyben tükröződik az Isten szeretete? Minden vasárnap, a Szentírás hallgatásával, a szentségi Jézussal való találkozás által megerősít, hogy az Atya kedves gyermeke, Krisztus hirdetője legyek.

Fülöp Ákos plébános

Erősödik az összefogás a plébánia jövőjéért!!!

Köszönjük mindazok támogatását, akik első jelzésünkre áthangelődtek, szívüket kinyitották és megértették, hogy a plébánia az övék és a leszármazottaiké.

Egy hónap alatt annyi anyagi segítséget kaptunk, mint korábban egy-egy év alatt. Tudjuk, hogy az első lendület csendesedni fog, de abban is biztosak vagyunk, hogy egyre többen megértik az összefogás és a támogatás szélesítésének súlyát és jelentőségét.

Kérjük a folytatólagos támogatást.
Közösen szervezzük tovább működésünket, amelyre mielőbb ötleteket várunk.
e-mail: ormenykatolikus@gmail.com
vagy 1114, Bp. Orly u. 6. postai úton

Budapest, 2016. január

*Fülöp Ákos
plébániai kormányzó
Zakariás Antal Dirán, Heim Pál,
Kövér István a gondnokság tagjai*

A Romániai Katolikus Örmények Ordináriátusa

Az Apostoli Kormányzó = a gyulafehérvári róm. kat. érsek

Msgr. Jakubinyi György

RO-510010 Alba Iulia, Str. Mihai Viteazul 21., jud. Alba

50-2015. szám

Gyulafehérvár, 2015. december 28.

+! Tisztelt Dr. Issekutz Sarolta t. elnök asszony!

Szeretném megköszönni a hűségesen küldött folyóiratot, amely tájékoztat minket a Kárpát-medencei – Erdély – Gyökerű Kulturális Egyesület rendezvényeiről.

Sajnos technikai okokból megkértem a Romániai Örmény Katolikus Ordináriátus mássodik Évkönyve kiadásával – az első 2001-ben volt, az örmény nép és első keresztény állapalapítás 1700. évfordulóján –, melyet az örmény Népirtás/Genocídium 100. évfordulójára és Szamosújvár/Örményvárost alapító Oxendiosz Verezerscu örmény katolikus püspök halála 300. évfordulójára adtam ki.

Kegyelemteljes Irgalmasság Rendkívüli Szentévet kívánok továbbra is, tisztelettel és sok szeretettel

T. Dr. Issekutz Sarolta

t. elnök asszony

Donáti u. 7/a

H-1015 Budapest

Ph.

Jakubinyi György érsek sk.

örmény apostoli kormányzó

Ph.

Örmény katolikus szentélyek – oltárok

Pest-Buda, majd Budapest lakói között mindig voltak örmények, de társadalmi és egyházi megszervezésükre az 1920-as években került sor. A lelkipásztorkodást először velencei mechitaristák végezték. Kezdetben lakásokon kialakított kápolnák voltak: IX. Ráday u. 11-13., VI. Andrássy út 52., V. Teleki Pál u. 8. Majd a Szent István Bazilikában, a sekrestyéből leválasztott kápolnában – ma Szent Jobb-kápolna – voltak a liturgiák.

1949-ben (már a bécsi mechitaristák) az V. Semmelweis u. 9. sz. ház II. emeletére költöztek egy többszobás lakásba, ahol 2 szobából kápolnát alakítottak ki. Itt misézhettek nyilvános szerepléstől eltiltott papok, összejöhetnek apácák (páran itt is laktak), s más betiltott egyesületek tagjai is.

1975-ig működött itt a kápolna, összefogva a kicsiny örmény katolikus közösséget, s mint az előbbi felsorolásból kitűnik, adott helyet másoknak, akiket üldöztek. Erdemes a történeteken elgondolkoznunk!

dr. Sasvári László

Magyarörmény ünnep a MOM-ban

Mi a hegyvidéki magyarörmény közösség célkitűzése? Milyen tevékenységet végez most? Hogyan tudja segíteni a Hegyvidéki Önkormányzat az örmény nemzetiségi munkát? A budapesti XII. kerületi Örmény Nemzetiségi Önkormányzat 2015. évi elfogadott munkatervében megfogalmazta, hogy folytatja a korábbi képviselőtestület stratégiáját, azaz mindent megtesz azért, hogy az örmény gyökerekkel rendelkező magyar közösség örömmel tudja megélni identitását a kerületben, őrizze, ápolja és adja tovább ősei rájuk hagyományozott kultúráját. Elsődleges feladatáknak a képviselőtestület számos programot szervezett, szervez, amelyek identitásukban erősítik meg a résztvevőket.

Balról Ötvös Csilla, Hegedüs Valér, Várady Mária

A Kárpát-medencei örmények története címmel nagyszabású gálaműsort és kiállítást rendeztek a MOM Kulturális Központ kupolatermében és lépcsőházában (2015. 11.04.), amelyre felfigyeltek az emberek, megtelt a kupolaterem az erdélyi örmény kultúrára kíváncsi érdeklődőkkel. Modern technikával és rendezéssel oldották meg a minél szélesebb körű bemutatkozást, igen sikeresen.

Megemlékezéssel kezdődött a gálaműsor, nemzeti imádságunkat, a Himnuszt énekeltük, majd a Székely Himnusz 2. versszakát, amelynek szövegét a kivetítőn olvashattuk, a dallamot Hegedüs Valér zongoraművész játszotta. 1956 szomorú napjáról méltóan emlékezett meg Hetessy Bodó József, – a magyarörmény származású, Lukáts és Nuridsány felmenőkkel

rendelkező Géczy Judit férje –, aki felolvasta *A hársfa virága* című kötetéből az ötvenes évek rémuralmát felidéző egyik novelláját. Ezt követően néhány perces filmösszeállítást láttunk az '56-os forradalomról és szabadságharcról – amelynek zenei aláfestése a Kormorán együttes Himnusztördék című dala volt.

A gálaest műsorvezetését Várady Mária színművész vállalta fel.

Hegedüs Annamária, a kerületi örmények elnöke röviden megemlékezett az 1956-os forradalom leveréséről, majd köszöntötte a megjelenteket, köztük a rendezvényt megítélő Tirts Tamást, az Emberi Erőforrás Minisztérium Támogatáskezelő főigazgató-helyettesét, dr. Turgyán Tamást, a parlament örmény szószólóját, dr. Hornyák Esztert, a Hegyvidék Önkormányzat jegyzőit referensét, Gudenus János Józsefet, az Örmény eredetű magyar nemesi családok genealógiája című könyv szerkesztőjét, dr. Issekutz Saroltát, az Országos Örmény Önkormányzat tagját, az EÖGYKE és a II. Kerületi Örmény Önkormányzat elnökét, dr. Kelemenné Csíkszentgyörgyi-Ficzus Margitot, a XII. Kerületi Örmény Nemzetiségi Önkormányzat korábbi elnökét, aki 12 éven keresztül lelkiismeretesen

vezette a szervezetet, Zárugné Tancsin Katalint, a Zuglói Örmény Önkormányzat elnökét, akinek megköszönte, hogy a rendezvényt az önkormányzat támogatta. Miközben röviden beszámolt a kerületi örmény közösség eddigi munkájáról és a kiállításról, a kivetítőn ez utóbbi felépítését láthattuk.

Várady Mária elmondta, hogy 2014 végén megjelent Alexa Károly, magyarörmény származású író, irodalomtörténész, kritikus, egyetemi tanár szerkesztésében a *Távol az Ararattól...A magyarörmény irodalom* (Kiadó: Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület) című könyv, amelyben szereplő írók, költők, alkotók műveiből válogattak a gálaműsor összeállításakor. A könyvben elsőként Ady Endre életrajzát, verseit olvashatjuk. A Nyugat egyik vezéregyéniségének költészete Takaró Mihály irodalomtörténész szerint is kiváló, „noha Ady a bort és a Bibliát egyszerre hordta táskájában”. A szimbolikusan meghatározott mindkét tényezőre utaló egy-egy versét: *A bélyeges sereg* és *Az Úr érkezése* címűt, Katona János előadásában hallhattuk. A folytatásban örmény liturgikus éneket adott elő a gyönyörű hangú Ötvös Csilla magyarörmény operaénekesnő, zongorán kísérte Hegedüs Valér.

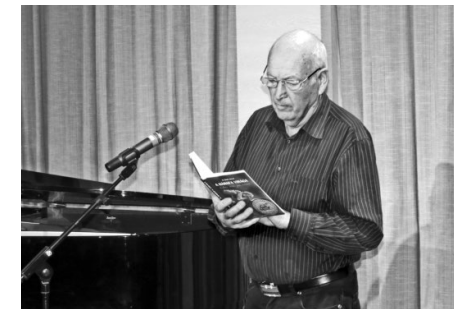
Az erdélyi örmények kultúra iránti szeretetéből, tiszteletéből, szívélyes vendégszeretetéből kaptunk egy kis ízelítőt Várady Mária színművésztől, aki felolvasta *Szentgyörgyi István Szamosújvári vendégszerelése* c. írását.

Elfoglaltsága miatt nem tudott eleget tenni meghívásunknak a magyarörmény származású Jankovics Marcell filmrendező, művelődéstörténész, de a kivetítőn a néhány évvel ezelőtti csíkszeredai kiállításának a megnyitójából láthattunk egy rövid részletet.

A magyarörmény gyökerű Hervay Gizella költőnő testvére, a kerületben élő Hervay Tamás saját versét adta elő, amelyet az örmény önkormányzat felkérésére írt a Kárpát-medencébe települt örményekről.

Befejezőként Aram Iljics Hacsaturján *Toccata* című művét Hegedüs Valér zongoraművész szólaltatta meg virtuóz módon, amely oly nagy sikert aratott, hogy ráadást is kaptunk, Liszt Ferenc VI. Magyar Rapszódiaja újabb vastapsot váltott ki a közönségből.

Az ünnepi rendezvény zárásaként a *Szózatot* énekeltük el. A gondosan előkészített és kiválóan szerkesztett műsort követően az elnökasszony invitálására

Hetessy Bodó József

a megjelentek megtekintették a Reich Károly Galériában bemutatott *A Kárpát-medencei örmények története* című kiállítást, az emeletre vezető kétkarú lépcsősor övező falmezőn. Ez a hely adta az ötletet, hogy a korlát emelkedésével párhuzamosan, lépcsőről lépcsőre haladva mutassuk be a magyarországi örmények múltját és jelenét. Szokatlan formában, táblákra helyeztük el a kiállítás egyik legfontosabb információit tartalmazó szövegét, hazánk örmény eredetű híres embereinek névsorát, amelynek elkészítéséhez számtalan forrást használtunk: az internetet, az

Erdélyi Örmény Gyökerek füzetek cikkeit, az *Arménia* folyóiratot, s több örményekről írt könyvet. Az volt a célunk, hogy átfogó képet adjunk a magyarországi örményekről.

Az erdélyi örmény gyökerű híres személyeket különböző szempontok szerint csoportosítottuk: dualizmus korabeli politikusok; az 1848/49-es szabadságharcban, az I. és a II. világháborúban élenjáró katonatisztek, hősök, az 1956-os forradalomban és szabadságharcban részt vettek; élenjáró egyházi méltóságok; üldözött, bebörtönzött papok. Kiemeltünk néhányat a közismert jogászok, ügyvédek; orvosok, biológusok, természettudósok; tudósok, egyetemi tanárok; írók, költők, újságírók; művészek; sportolók közül, s pályafutásukat is ismertettük. A legkiemelkedőbbeket a margón kis vonással jelöltük. A két, hosszú névsor fölé a bemutatottakhoz tartalmilag közel álló tablókat helyeztünk el, amelyeket fényképekkel is illusztráltunk. A tablók témái: Az erdélyi örmények történelme. Magyarörmények az 1848-as szabadságharcban – *Madarász László* kézírással készült lemondó levelével.

Örmény származású politikusok a dualizmus korában (a táblázatban név szerint megemlítettük a miniszterelnököket, a minisztereket). Örmény származásúak az I. világháborúban. *Pongrátz Gergely* és *Pongrátz Ödön* életrajza. Az erdélyi örmények vallása. A Mechitarista Szerzetesrend. *Márton Áron* és *Bogdánffy Szilárd* életútja.

Az írók, költők névsora fölé a már említett könyv egyik idézete került, valamint a magyarörmény irodalmat ismertető tabló. Ady Endre fényképe mellett *Lesznai Annának* írt levelét mutattuk be. A magyarörmény művészetről és az Örmény Múzeumegyesületről is érdekes gondolatokat olvashattak az érdeklődők. A lépcsőfordulóban pedig a XII. kerületben élő és alkotó művészek: *Borosnyay Klára*, *Ligeti Edina*, *Pál János* és *Ispánki Dávid* életrajzát állítottuk ki. Itt adtuk közre *Izmael Ferenc: Az Örmény Múzeumhoz* című versét is.

A kupolateremben a gálaműsor napján bemutattuk *Borosnyay Klára* akvarelljeit, a Szentpéteri Stúdió alkotóműhelyének betlehemét, *Pál János* és *Ispánki Dávid* szép festményeit. Az egyik paravánra pedig *Hegedüs Annamária* intarziaképe is felkerült.

Az előtérben *Dr. Keszy-Harmath Péterné* által készített finom örmény étellekből kínáltunk ízelítőt. Az ételek fogyasztása közben örmény zenét hallhattunk. A MOM-ban megrendezett örmény ünnepi gálaest baráti beszélgetésekkel és tombolasorsolással ért véget.

BLA

„... az erdélyiek és magyarországiak mindenkben oltalommal, segítséggel légyenek egymáshoz, mert tudó dolog az, hogy az visszavonással nagy birodalmak is elromlanak, viszontag az egyezséggel kicsinyek is nagyra nevelkednek...”

Bocskai István (1557-1606) Testamentomából

Bálintné Kovács Júlia

A remetei örmények (2. rész)

A NOVÁK-FÉLE HÁZ

Az örmény *Novák Gyula* az Osztrák-Magyar Monarchia korában az egész Gyergyói-medencében elismert műasztalos és a remetei kulturális élet egyik szervezője volt. Az 1913-as nagy árvíz elpusztította műhelyét, majd egyetlen egyetemista fiának hirtelen halála miatt depresszióba esett és vállalkozása tönkrement. 1913 augusztus 30-án egy felhőszakadástól megduzzadt Kőpataka 116 családnak 194 épületét tette tönkre, elsodorva a kerítéseket és az összes hidat.

Az akkori település mintegy fele semmisült meg, vagy károsult nagymértékben. Annak idején országos gyűjtést szerveztek a remetei árvízkárosultak javára.

A 20. sz. elején emelt, „L” alakú frontján kváderezett épület az udvar felől tornácos volt, amelyen nagyon szép kovácsoltvas korlát futott végig. Ma az épületben elemi iskola, az un. Vas-kapus iskola működik.

Tantestületi tagok 1941 áprilisában

A PUSKÁS-HÁZ

A *Puskás* család régi gyergyóremetei család. A család elődei az 1848-49-es szabadságharcban is résztvettek, ott voltak a fehéregyházi csatában is. A központban, a Kőpataka mentén ma is álló házuk több részben épült, melynek építése 1911-ben fejeződött be. Baloldali része a sok átalakítás miatt sokat veszített erede-

tiségéből, melynek fő díszje a homlokzat közepén emelkedő íves záródású mellvéd. Nagyobb figyelmet érdemel az épületsor jobboldali része. A boltozatos, bejáratánál erősen törtívű mellvéd ablakait íves kiképzésű francia liliomban végződő motívum díszíti.

A „SÁSKA” HÁZ

A „Sáska” házat egykori örmény tulajdonosai után *Málnássy* vagy *Dobribán* féle háznak is nevezik. 1875 és 1893 között épült. Négyszögű, nehézkesnek tűnő, a központot uraló épület. Különlegességei a nyugati oldal szimmetrikus sarok rizalitjai,

A ZAKARIÁS-HÁZ

melyeknek enyhén háromszög alakú záródásait hagyma alakú kiképzések és oroszlán alakok díszítik. Mindez keleti (örmény-perzsa) művészeti hatásra utal. Az épület az évtizedek során számos átalakítást szenvedett, viszont a falak síkját tagoló félköríves és egyenes záródású ablakok, valamint a fölöttük lévő volutás, palmettás szemöldökdíszek szerencsére eredetiben megmaradtak. Ma a római katolikus egyház tulajdona.

Az örmény származású Zakariás család tagjai nemcsak Remetén, hanem az egész régióban fontos közéleti szerepeket (ügyvéd, jegyző, tanár, pénztárnok) töltöttek be a századok során. A 20. sz. elején emelt házuk az 1990-es években végzett tetőzeti átalakítások során sokat veszített eredetiségéből. Az út felőli frontja viszont még mindig figyelemre méltó. Jelenleg vendéglő és üzlethelyiség.

November 22-én a mechtaristáktól Krikorisz atya misézett, kórus és ministránsok közreműködésével az Orlay utcai örmény katolikus templomban

„Élő emlékezet”

– Örmény származású családok Marosvásárhelyen – 3. rész

SZENTPÉTERY (LÁZÁR) CSALÁD

SZENTPÉTERY ISTVÁN (1700)

Felesége: Sára (*1675 – 1735)

Gyermekei

Gergely
Násztur

Kristóf (*1697 – 1779)

- nemességet szerez

Címeres nemeslevél: 1760. október 7, Bécs, Liber Regius Transylvaniae X. kötet 6480. Megerősített eredeti példánya a marosvásárhelyi állami levéltárban található.

Első felesége: CSIKY ÉVA

Gyermekek: (3.1) **Antal** – leszármazottai Magyarországon élnek

Felesége: ISSEKUTZ ANNA

Második felesége: KOPASZ SAROLTA

Gyermekeik: (3.2) **János** (*1713 - ?)

Felesége: CSIKY APOLLÓNIA

Gyermekeik:

(3.2.a) **Kristóf**

(3.2.b) **Dávid**

(3.2.c) **Péter** (*1738 - ?)

(3.2.d) **Mária**

(3.2.e) **Anna**

(3.3) **István** (*1720 - ?)

(3.4) **Mária** (*1730 - ?)

(3.5) **Lukács** (*1731 - ?)

(3.6) **Kata** (*1733 - ?)

(3.7) **Péter** (*1736 - ?)

(3.8) **Péter** (*1738 - ?)

Felesége: MARTON VERONIKA

Gyermekeik:

(3.8.a) **Kristóf**

(3.8.b) **Dávid**

(3.8.c) **Péter**

(3.8.d) **Mária**

(3.8.e) **Anna**

(3.8.f) **Antal** (*Erzsébetváros, 1784. június 14 – ?Marosvásárhely, 1838. február 23) - szabó

Felesége: EIKLER JULIANNA (*1810 jan. 15 - ?)

Gyermekeik:

(3.8.f.1) **Julianna** (*1835 aug. 24 - ?)

(3.8.f.2) **Lázár** (*1838 febr. 11 - ?)

(3.8.f.2.?) **Géza** (*Marosvásárhely, 1863 – Marosvásárhely, 1902) - bőriparos

Felesége: PAPP RÓZA (*Marosvásárhely 1867 – Marosvásárhely, 1936)

Szentpétery Géza gyermekei: Róza, Anna, Antal, Mária (1930)

Gyermekeik:

(3.8.f.2.?1) **Róza** (*Marosvásárhely 1892 – Marosvásárhely, 1973) - bolti eladó
Férje: Mészáros Sándor

(*Kolozsvar, 1883 – Marosvásárhely, 1963) – Kolozsvaron tanul, díjazott műbútorasztalos. A marosvásárhelyi Kultúrpalota Tükörtermében az egyik in-tarziás asztal készítője.

Gyermeük:

(3.8.f.2.?1.a) **Róza** (*Marosvásárhely, 1915 – Marosvásárhely, 2002) – a Bolyai Farkas Középiskola érdemes tanítónője

Férje: PÁPAI MÓZES (*1902, Marosvásárhely, Marosvásárhely, 1970), pénz-üggyel tisztviselő

Mészáros Sándorné szül. Szentpéteri Róza, férje Mészáros Sándor, gyermekük Mészáros Róza

Pápai Mózesné, szül. Mészáros Róza, gyermekeik Mária, Béla, férje Pápai Mózes

Gyermekeik:

(3.8.f.2.?1.a.1) **Béla** (*1942, Marosvásárhely – 2008, Arad) - pszichiáter

Felesége: SCHULTZ EDIT (*1943, Zilah) – bőrgyógyász

(3.8.f.2.?1.a.2) **Mária** (*1944, Budapest) - gyermekgyógyász, a baróti kórház osztályvezető főorvosa

Férje: PUSKÁISTVÁN (*1941, Brassó-), tanár, a baróti Gaál Mózes Általános Iskola igazgatója (1990-2000). Nyugdíjazásuk óta ismét Marosvásárhelyen élnek.

(3.8.f.2.?2) **Géza** (*Marosvásárhely - Marosvásárhely) - gyermekkorában meghalt

(3.8.f.2.?3) **Anna** (*Marosvásárhely, 1896 - Marosvásárhely, 1981)

Férje: GULYÁS DEZSÓ (*1895 – ?Marosvásárhely, 1957) - nyomdász

Gyermekeik:

(3.8.f.2.?3.a) **Béla** (*Marosvásárhely, 1921 - Marosvásárhely, ?)

(3.8.f.2.?3.b) **Klára** (*Marosvásárhely, 1923 – Marosvásárhely, 1981) - tisztviselő

(3.8.f.2.?4) **Antal** (*Marosvásárhely, 1900 – Marosvásárhely 1968)

Felesége: SZABÓ ESZTER (*Marosvásárhely, 1905 – Marosvásárhely, 1973), tisztviselő, családi ház a Gábor Áron utca 3 szám alatt.

Gyermekeik:

(3.8.f.2.?4.a) **Antónia** (*Marosvásárhely, 1933 – Marosvásárhely, 1998)

(3.8.f.2.?4.b) **Mária** (*Marosvásárhely, 1944 – Szováta, 1980) - orvos

(3.8.f.2.?5) **Mária** (*Marosvásárhely, 1902 – ?Marosvásárhely 1995) – köztisztviselő, Kiskapuson kereskedő

Férje: WESZELY ENDRE (*Marosgezse, 1905 - 1982, Marosvásárhely) – műszerész

Szentpéteri Mária és Weszely Endre

Gyermekeik:

(3.8.f.2.?5.a) **András** (*Kiskapus, 1933 - Marosvásárhely, 1993) – mérnök

Felesége: DUDUTZ ERZSÉBET (*Marosvásárhely, 1939) - Főton él

(3.8.f.2.?5.b) **István** (*Kiskapus, 1944 – ?Marosvásárhely, 2007) – tanár

Felesége: KÁTÓ MARGIT (*Kolozsvar, 1942) – tanárnő

(3.9) **Zátrig** (*1741 - ?)

(3.10) **Harutyun** (Szálvátor) (*1743 - ?)

(3.11) **Domokos** (*1745 - ?)

(3.12) **István** (*1750 - ?)

dr. Puskás szül. Pápai Mária, gyermekeik Imola és Attila

Székely Boglárka, Hunor és Hajnalka, Puskás Réka Anna

Gudenus János József: Örmény eredetű magyar nemesi családok genealógiája 759 old., 769 -770 oldal.

Pál Antal Sándor: Örmény családok Marosvásárhelyen 1848 előtt. Melléklet: in Puskás Attila-Ávéd Rózsa, Örmények a mag ar kultúráért, Gyergyószentmiklós, 2013.

Adatközlő:

Dr. Puskás (szül. Pápai) Mária

Mellékelt okmány: Mária Terézia osztrák császár által adományozott latin nyelvű nemeslevél (1861, Bécs)

Hallod a szót: „rendületlenül?”
Ábránd, hiúság, múló kegy, javak, -
Lenn a sikamló tér, nyomás felül,
Vész és gyalázat el ne rántsanak.
Ő, értsd meg a szót: árban és apályon
– Szirt a habok közt – hűséged
megálljon!

Arany János

Nemzetiségi kulturális és gasztronómiai est

címmel a I. kerületi Budavári Önkormányzat 2015. december 12-én egy nagyszabású gálát rendezett a közkedvelt néven „Bem 6”-nak nevezett Budavári Művelődési Ház felújított színháztermében, melyre kedves meghívást kaptunk az I. Kerületi Örmény Nemzetiségi Önkormányzattól.

Az esten öt kerületi nemzetiség mutatkozott be igen magas színvonalú kulturális műsorral. A rendezvény példaértékűvé vált számunka azáltal, hogy egységbe tudta foglalni a különböző nemzetiségek különböző kulturális produktumait.

Elsőként a szerb nemzetiség mutatkozott be „A szerb költészet gyöngyszemei” c. irodalmi összeállítással, melyet a Magyarországi Szerb Színház színészei interpretáltak. A német nemzetiség egy német népdalokat bemutató kórus műsorával képviseltette magát. A roma önkormányzat versekkel és autentikus táncokkal lépett fel, a bolgárokat egy magas színvonalú, bolgár népzenei játszó együttes képviselte.

Várady Mária és Juhász Endre

Szűcs Enikő képviselő ismerteti és kínálja az örmény finomságokat

Elfogltság nélkül mondhatjuk, hogy a legnívósabb produkció a harmadikként fellépett örményeké volt: Várady Mária színművésznő, az I. kerületi Örmény Nemzetiségi Önkormányzat elnöke, egy gyönyörű örmény énekkel kezdte a műsort, melyhez Juhász Endre, a Lusnaker együttes dudukon is játszó zenésze adta az aláfestést. Ezt *Avetik Iszahakjan* versei követték: A papné forrása, majd a siraki monda alapján írott, megindítóan szép Anya című verse. Az Örmény Genocídium 100 éves évfordulójára való emlékezésnek egy örmény gyászdallal zárult a műsor-blokk.

Végül a műsort délszláv táncház, az estet pedig a nemzetiségek ételeit bemutató, illetve kínáló fogadás zárta.

Ispánkiné S. Katalin
Fotó: I.S.K.

Örmény emlékkiállítás nyílt a PKE-n

Jobbról dr. Issekutz Sarolta, Ráksi Lajos és Thurzó Sándor József

Az örmény genocídium 100. évfordulója alkalmából november 11-én, szerdán délután emlékkiállítás nyílt a váradi Partiumi Keresztény Egyetem (PKE) aulájában a *Partiumi Magyar Művelődési Céh és a Partiumi Keresztény Egyetem Gyülekezetének* szervezésében. A kiállítást dr. Issekutz Sarolta, az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület elnöke és Ráksi Lajos, a PKE lelkésze nyitotta meg. Ráksi Lajos az eseményen tolmácsolta Tőkés László EP-képviselő, az egyetem elnökének gondolatait, majd azt a beszédet is felolvasta, amelyet Tőkés László az idei emlékvé alkalmából az Európai Parlament plénámán mondott el: „... A holokauszt tagadását számos országban törvény bünteti. Ezzel szemben a kommunista diktatúra rémtetteit sokan tagadják, minimalizálják vagy relativizálni próbálják, az örmény genocídium történelmi tényét pedig maguk az elkövetők sem hajlandók elismerni. Ezeknek az emberiség ellen elkövetett bűnöknek az esetében megengedhetetlen a kettős mérce alkalmazása. Az igazságosság és a jogosság szellemében, valamint a törökök és az örmények közötti történelmi megbékélés

érdekében: nevének kell neveznünk és határozottan el kell ítélnünk a törökországi örmények teljes megsemmisítésére irányuló „Endlösung” borzalmát. Az Iszlám Állam keresztényirtó tömeggyilkosságai vonatkozásában is legyen ez mementó az utókor számára!”

Célok

Dr. Issekutz Sarolta elmondta, hogy a nagyközönség második alkalommal láthatja a kiállítást, igaz ezúttal a muzeális tárgyak nélkül. *Az örmény nép tragédiája az I. világháborúban* című tárlatot először ez év március 20-án nyitották meg Budapesten. Mint elmondta, „a kiállítás fő célja emléket állítani a Kárpát-medencében kevésbé tárgyalt történelmi eseménynek, a száz éve történt örmény népirtásnak, valamint bemutatni ennek politikai, társadalmi és kulturális hátterét, lefolyását, következményeit”. A tárlat bemutatja az örmény nép életét az Oszmán Birodalomban, az örmény keresztény-

séget, a népirtás előzményeit és magát a népirtást. Továbbá tárgyalja az első Örmény Köztársaság létrejöttét, az örmény menekültügyet, a diaszpóra létrejöttét

és betekintést nyújt a budapesti örménység életébe is. „Ezért az archív felvételekből összeállított kiállítást megtekintő közönség nem csak a tragikus eseményekről tájékozódhat, hanem megismerkedhet egy színes kultúrával és az örmények sikeres hazai működésével is” – mondta el dr. Issekutz Sarolta, aki röviden ismertette az események történelmi hátterét is. Végezetül hozzátette, hogy az örmény genocídium másfél millió áldozatát *II. Karekin* pátriárka, örmény apostoli egyházfő 2015. április 24-én szentté avatta.

Filmvetítés

A tárlatmegnyitón a jelenlevők *Alan Hovhanness* örmény származású zeneszerző *A lámpás* című kompozícióját hallgatták meg *Thurzó Sándor József* brácsaművész előadásában. A megnyitót követően az egyetem dísztermében levetítették az *Örmény Genocídium* című dokumentumfilmet, amely egy túlélő beszámolóján keresztül mutatja be a Genocídium történetét, borzalmaikat, archív fotók és filmbejátszások segítségével.

P. Nagy Noémi

Megjelent: *Erdely Online* 2015. 11. 12.

dr. Jakubinyi György érsek Párizs főpásztorával koncelebrált a vasárnapi gyászmisén

A párizsi magyar lelkészség a francia főváros X. kerületében található, nyolc percre a múlt pénteki merényletek egyik helyszínétől. A franciaországi magyar főlelkésszel, Cibian Miklóssal a november 13-án történekről és a franciák gyászáról beszélgettünk.

A párizsi magyar lelkészség és kápolnája egy belvárosi lakóházban található a *rue Albert-Thomas-n*. A november 13-i, hat helyen történt merényletsorozat egyik helyszíne, a *Le Petit Cambodge* étterem gyalog mindössze nyolc percre fekszik innen; a legtöbb áldozatot követelő vérengzés helyszíne, a *Bataclan* koncertterem szintén közel van: a kerület határán.

Péntek este a lelkészségen éppen széki táncház zajlott tucatnyi magyar és francia fiatal részvételével, a plébánián pedig Jakubinyi György

gyulafehérvári érsek és más papok vendégeskedtek. (A főpásztor azért érkezett Párizsba, hogy a közeli Szent Erzsébet-plébániatemplomban mutasson be szentmisét az Árpád-házi szent tiszteletére vasárnap.)

Az éttermi támadás után kivonuló mentő- és rendőrautók szirénáit hallották. A tömegközlekedés leállt, és bizonytalan volt a helyzet, több külvárosban, illetve vidéken lakó fiatal nem tudott hazajutni, ők végül a kápolnában aludtak. Egy háromtagú család is bemenekült a házba: a Cannes-ból érkezett szülők

gyermekükkel az egyik közeli étteremben vacsoráztak, s a támadás utáni rémületben kerestek menedékhelyet. A fiatalokkal együtt ők is a kápolnában éjszakáztak. Szerény fekhelyeket egy szomszédaszszonynak köszönhetően tudtak biztosítani, aki pokrócokkal és matracokkal sietett a segítségükre - mondta a párizsi magyar lelkész.

A párizsi magyar lelkészségen spontán imavirrasztást tartottak péntekről szombatra virradóan: rózsafüzért imádkoztak az áldozatokért, és a „Gyújts egy gyertyát az ablakodban!” elnevezésű polgári kezdeményezéshez is csatlakoztak. Emellett elmaradtak mindazok az események a hétvégén, amelyek nem liturgikus jellegűek lettek volna, így *Jakubinyi György* szombati előadása és a vasárnapi adventi koszorú-készítés is. A hatóságok ugyanis gyülekezési tilalmat rendeltek el, ehhez felhívásával André Vingt-Trois bíboros, párizsi érsek is csatlakozott.

Cibian Miklós és *Jakubinyi György* érsek is koncelebrált vasárnap este azon a gyászmisén, amelyet a párizsi főpásztor mutatott be a november 13-i merényletekben elhunyt lelki üdvéért. Hatalmas tömegek szerettek volna bejutni a szertartásra a Notre-Dame-ba, köztük sokan olyanok, akik nem rendszeres szentmisére járók – mondta el a franciaországi magyar főlelkész. Cibian Miklós meglátása szerint a franciák a természetfölötti világ felé fordítják tekintetüket. Jól mutatja ezt az interneten is sok helyen terjedő „Pray for Paris” („Imádkozz Párizsért”) felhívás, és az is, hogy most sok olyan ember is betér a templomokba imádkozni vagy mécses gyűjtani, aki különben nem szokott.

A főlelkészséghez szintén közel fekvő Köztársaság téren, ahová emlékezésük és gyászuk jeleként virágokat

és mécseseket visznek az emberek, egyre több Jézust és Máriát ábrázoló gyertyát, képet is látni, és számtalan imádságra buzdító feliratot – tette hozzá a lelképásztor. Bár az egyházon belül is tapasztalható félelem – például egyes templomokat csak a szentmisék előtt negyed órával nyitnak ki –, arra is törekszik a francia egyház, hogy ne forduljon befelé. Ahogy *André Vingt-Trois* bíboros is rámutatott vasárnap esti beszédében: nem szabad elfelejtenni arról, hogy az elmúlt napokban Párizs mellett Bejrútban is történtek merényletek.

A terrorcselekmények következtében több mint százharmincan meghaltak,

A megemlékezés virágai a *Le Petit Cambodge* étterem előtt

a sebesültek száma kétszáz felett van. A merényleteket magára vállalta az Iszlám Állam, amely most Washington, Londont és Rómát fenyegeti. *Hollande* elnök rendkívüli állapotot hirdetett ki az ország egész területére, a határokat lezáratta. Franciaországban háromnapos nemzeti gyászt tartottak november 14-étől, szombattól november 16-áig, hétfőig. November 16-án délben az egész Európai Unióban egyperces néma gyászt tartottak.

Fotó: *Wikipédia*

Agonás *Szonja/Magyar Kurír*

Riti Vera

Oxendius Verzellescus - Armenopolis püspöke

Sokan hallottak már az örményekről, díszes öltözékükről, inycsiklandozó süteményeikről, pompás dallamaikról, mert valójában az első benyomás ismerteti velünk a kultúrát. Viszont kevesen tudják, hogy ki is volt valójában ez a nemzet és még kevesebben, hogy milyen összekötetés is van Armenopolissal.

Romániában élnek azok az örmények, akiknek ősei valaha a Káspi tenger és a Fekete-tenger közt elterülő termékeny hegyvidéken éltek. A XIII. században a törökök és tatárok támadásai során elvesztették állami függetlenségüket. Ezrelvel választották a menekülést a Kaukázus bércei közé. Kezdetben Észak-Kaukázusban és a Krim félszigeten kerestek menedéket, onnan pedig Lengyelországba vándoroltak. Becslések szerint kb. 40.000 család telepedett meg Lengyelország területén, majd egy részük Bukovina és Moldva felé rajzolt ki. Mindenütt, ahol megtelepedtek, virágzó településeket hoztak létre.

A vallási üldöztetések elől 1654-ben a havasokon át Erdélybe húzódtak, néhány család megtelepedett Gyergyószentmiklóson és Erzsébetvárosban. A legtöbben visszatértek Moldvába, hiszen birtokaik, anyagi javaik ott maradtak. A tömeges betelepedést az erdélyi fejedelemség területére elősegítette I. Apafi Mihály, aki 1672-ben jóváhagyta 3.000 örmény család letelepedését az a feltétellel, hogy a török háborúktól legyengült ipart és kereskedelmi életet fellendítik. Az Erdélybe telepedett örmények kiváltságokban részesültek.

Eleinte Erzsébetvárosban, Gyergyószentmiklóson, Görgényszentimrén, Felfaluban, Besztercén, Gyulafehérváron, Bátoson, Csíksomlyón, Petelén és Szépvízen éltek.

Az örmény város, melyet Erdélyben hoztak létre, az örmény kulturális és vallási központ szíve lett. Tudniillik, az örmények nagyon fontosnak tartották, hogy templomot építsenek oda, ahova le akartak telepedni, ezért szükségük volt egy egyházi vezetőre is, aki a kis közösséget összetartsa és illő módon képviselje a közösség értelmének súlyát.

Az 1672-es letelepedéskor az örmények egyházi vezetője Minasz püspök volt, világi irányítójuk pedig Tanel. 1684-ben a római tanulmányokat végzett Oxendius Verzellescus az örményeket a római katolikus egyház mellé állította. Minasz halála után a Szentszék Oxendius püspökké nevezte ki. Apostoli székhelye Szamosújvár lett, s püspöksége idején szétszórtságban élő híveit igyekezett összefogni.

Oxendius Verzellescus püspök

Az 1700-as évek elején városi településsé kezd fejlődni Szamosújvár, a kis Hajkahagakh. A város építésével egyidőben kezdődött meg az örmény templomok építése:

1723-ben elkészül a Simay család építtette Salamon templom, s hét év múlva a város főterén az örmény székesegyház. Oxendius huszonötévi tevékenység után hunyt el. Halála után az új püspök ki nevezése Rómára volt bízva és addig az erdélyi püspök joghatósága alá kerültek. Róma azonban nem adott püspököt.

Salamon templom

Oxendius után Budakovics Lázár lett az apostoli helynök, majd a Szentszék Theodorovics Mihályt nevezte ki. Püspökük hosszú ideig nem volt ezután sem. Próbálkozások azonban voltak a XIX. században is. 1909-ben határozzák el, hogy emlékiratot nyújtanak be a gyulafehérvári püspökségnek. Govrik Gergely örmény szerzetes, mechitarista érsek, főapát 1911. január 14-én, Kolozsváron örmény küldöttség élén terjeszti elő a kérést Majláth püspöknek. A világháború azonban elterelte a figyelmet a kérdéstről. S bár Oxendius óta nem töltötte be eddig senki

a főpásztori széket, a Szentszék nem is törölte el a tisztséget. Róma a régi örmény-nyelvű szertartást is mindig tiszteletben tartotta.

Az örmény Székesegyház

Az első világháború után a romániai örmények az újraéledt szamosújvári egyház örmény katolikus főpásztorának joghatósága alá tartoztak, amint azt a Szentszék és az akkori román kormány között 1927. május 10-én kötött konkordátum bizonyítja. Ennek az egyezménynek az értelmében nevezte ki a Szentszék Dr. Koghian Izsák első apostoli kormányzót, majd mikor 1989-ben az amerikai örmény katolikusok megszervezésére küldik, ekkor helyébe Lengyel Zoltán szamosújvári plébánost jelölik. 1940. május 30-án tette le az esküt és a szolgálatot 1964-ben bekövetkezett haláláig teljesítette. Ez után a kor politikai viszonyai ismét olyan kedvezőtlenek voltak, hogy a gyulafehérvári püspökség részéről Márton Aron püspököt bízta meg Róma az örmény apostoli kormányzóság kormányzói teendőivel. Hivatalos beiktatásra azonban nem kerülhetett sor.

Végre 1989 változásai után ismét aktuálissá vált az örmény apostoli kormányzói

tisztség betöltésének kérdése. 1991. június 13-án Öszentsége II. János Pál pápa Dekrétuma értelmében a romániai örmény katolikusok részére apostoli kormányzóként Dr. Jakubinyi Györgyöt, a gyulafehérvári érseket nevezte ki, felruházva őt a méltóságával járó összes joggal.

Ami eleinte egy kis közösségként indult, ma, bár létszámban kicsi, lélekleben annál inkább nagyobb. Oxendius Verzellescus püspök nemcsak egy örmény városnak tette le az alapjait, hanem egy igazi kultúrának, bármilyen szempontból is nézzük, legyen ez gazdasági (a város alapításakor a kietlen terület teljesen felvirágozott), művészeti (barokk remekművek), vagy akár természeti (loisir típusú park, megfelelő a kikapcsolódásnak).

300 év telt el azóta, hogy Szamosújvár nemcsak egy pont lett a térképen, hanem

Az emléktábla:
Oxendius Verzellescus
püspök, Armenopolis
város alapítója 3 év-
százados megemléke-
zése 1715-2015

egy valóságos gazdasági és kulturális központ. Ezt bizonyítja a jó igazgatás, ehhez pedig egy olyan személyre volt szükség, aki képes volt összetartani a közösséget. És úgy látszik a püspök úrnak ez sikerült. A kezdet, az alap kösziklára volt építve,

A kis közösség

mai napig is, bár sok történelmi és politikai változás ment végbe, a székesegyház, a boltíves házak, az utcarendszer arról tanúskodnak, hogy itt élet volt és ennek az életnek foszlányait még mindig magunkban őrizzük, őseink vére és jelleme ott pezseg bennünk.

Hálánkat kifejezvé, folyó év december 13.-án, ünnepi szentmisével emlékeztünk meg Armenopolis alapítójáról. Az emléktábla, melyet a székesegyház falára állítottunk, szellemi gazdagsággal bír: a püspök úr minden nap láthatja azt a várost, amelynek alapításáért utána járt, és közösségének 25 éven keresztül lelki vezetője volt.

Történelmet lehet irányítani, változtatni, de kitörölni soha. Hiába az idő, a rendszer és az emberek, a vér hangját nem lehet elhallgattatni. S bár mai nap kevesen vagyunk és sajnos a nyelvet nem beszéljük, kinézetünk és jellemünk árulkodik a mívoltunkról. Mikor pedig olyan épületekbe, helyiségekbe lépünk, ahol annak idején őseink tartózkodtak, a történelem kinyitja kapuit és bár csak percnyi varázs, számunkra a végtelenség.

Köszönetünket fejezzük ki elsősorban Oxendius Verzellescus püspöknek, aki életet adott e kis településnek, elődeinknek, akik a hagyományt, szokásokat és kultúránkat oly szépen képviselték és őrizték, annak ellenére, hogy nem hazai földön voltak, és utolsó sorban az utódoknak, akik számára mindez nem csak egy emlék, hanem valóság.

Fotók: Molnár Tibor
Szamosújvár, 2015. 12. 20.

Két műhely Kátai Mihály festőművész kiállítása

Pazar festmények és tüzománc tárgyak misztikus világába csöppenhetünk a Duna Palotában található Falk Miksa teremben, ahol a méltán neves *Kátai Mihály* Munkácsy-díjas festőművész jubileumi kiállítása látogatható december 20-ig. A tárlat megvalósítását a művész 80. születésnapja ihlette. „Nekem utam van, nem művészetem. A műveim határjelző kilométerkövek és tájékoztató táblák, jelek, útmutatók, értelemhez, érzelmi világokhoz szólnak és nem a művészeti élet ilyen-olyan formáinak társai. Utam minden köve

végtelenbe vezet és onnan ered. Az út nem fejlődik, nem növekszik, csak van, él és élte” – vallja Kátai Mihály és valóban ezt sugallja az összes kiállított műremek is, mert tárgyként nem nevezhető a teremben semmi.

A kiállítás ünnepélyes megnyitóján *Bíró Ildikó*, a Duna Palota igazgatója és *Kovács Katalin*, az Egri Kulturális és Művészeti Központ igazgatója köszöntötte a résztvevőket, majd professor emeritus *Fekete György*, Kossuth-díjas belsőépítész, iparművész, a Magyar Művészeti Akadémia elnöke megnyitotta a kiállítást.

Szil-Vay Ingrid előadóművész és Tolcsvay Béla Kossuth-díjas előadóművész, zene-

szerző pedig fantasztikus hangulatot varázolt az amúgy sem mindennapi közegbe.

A kiállítás a „Két műhely” formában úgy született, hogy már a kezdet kezdetén letért arról a gondolati útról, amit „jubileumi” bemutatónak neveznek. Ez a válogatás nem egyszerűen visszatekintés, hanem egy életprogram folyamatos újrakezdése az alkotó bevállása szerint.

A „Két műhely” az, ami jubilál, nem én

– hangsúlyozza Kátai Mihály. Az ő létük nem a társadalom és a történelem arcát hordozza, hanem az értelem és az érzelem világkörén túli ismeretlen üzeneteket adja tovább. Ez az adomány nem kérést, de parancsot őriz, amit követnem kell!

Mint ismeretes, Kátai Mihály festőművész a budapesti Iparművészeti Főiskolán Schubert Ernő, Z. Gács György és Ridovics László növendéke volt. Több európai országban járt tanulmányúton. 1984-ben Munkácsy-díjjal jutalmazták, de számos hazai és külföldi kiállítási díjban részesült. A Tűzzománcművészek Magyar Társaságának tiszteletbeli elnöke. 1965 óta kiállító művész. Monumentális zománcképeket is alkot, több köztéri munkája is ismert. Alkotásait a Magyar Nemzeti Galéria, a Kecskeméti Képtár, és a kecskeméti Nemzetközi Zománcművészeti Alkotóműhely gyűjteménye is őrzi.

(Megjelent a www.fovarosiormeny.hu honlapon)

„Ne legyen hallgatás” konferencián emlékeztek a Gulágra

Nemzetközi tudományos konferenciát szervezett a szovjet fogságról a Nemzeti Emlékezet Bizottsága. A november 25-én, az MTA székházában megrendezett konferencián a 70 évvel ezelőtt elhurcoltakról emlékeztek meg méltó módon: a nemzetközi kitekintést tíz országból érkező tizenhét előadó biztosította, köztük Murádin János Kristóf, a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem erdélyi örmény származású egyetemi oktatója, aki az erdélyi értelmiség elhurcolásáról tartott előadást.

A második világháború évei alatt és azt követően sok százezer magyar állampolgár – katona és polgári egyén, keresztény és keresztényen, zsidó és ateista – került a Szovjet Szocialista Köztársaságok Szövetsége, röviden a Szovjetunió katonai és belügyi szervei foglyaként a győztes nagyhatalom különböző Gupvi, internáló-, hadifogoly-, átnevelő-, és Gulág táboraiába.

A háborút a vesztesek oldalán befejezett ország lakosai nem beszélhettek a megtorlás veszélye nélkül a szovjet fogság traumájáról, az embertelen körülmények, az éhezés és a túlhajtott munkából következő tömeges halálozásokról. Egy nemzet történelmében azonban az elhallgatás és az elhallgattatás nem lehet példaadó, ahogy nem lehet példaadó az sem, ha megfedelkezünk azokról, akik ennek a nemzetnek – a magyarnak – tagjai voltak. Emlékezzünk hát rájuk, mindazokra, akik a hadifogolytáborok, a Gulág lágerrek, avagy a „málenkij robot” ismert és ismeretlen helyszínein váltak rokkantakká, vagy veszítették el életüket és földi maradványaik jelöletlen helyeken nyugszanak.

Murádin János Kristóf, a Sapientia Erdélyi Magyar Tudományegyetem oktatója

Murádin János Kristóf

az erdélyi értelmiség elhurcolásáról tartott előadást, a magyar értelmiség, majd a szász ajkú lakosság kapcsán. Beszédében szabályos népirtásnak nevezte ezt az időszakot. Elmondta, a kommunisták úgy teljesítették a hatalom által papíron meghatározott számot, hogy az értelmiség után már az öregeket, a nőket és gyerekeket is elhurcolták.

Az eseményen részt vett Dr. Issekutz Sarolta, az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület elnöke, valamint Esztergály Zsófia Zita, a Fővárosi Örmény Önkormányzat elnöke képviselte, utóbbi kérdésünkre kifejtette: a magyar értelmiség szisztematikus megsemmisítése hatalmas veszteséget jelentett a társadalomnak

és Magyarország jövőjének, nem beszélve a személyes tragédiákról, a kínokról az értelmetlen és/vagy félelemből önkézüleg elkövetett halálesetekről. Érvényes ez az erdélyi örménységre itthon, vagy Erdélyben egyaránt, hiszen valóban szabályos népirtás folyt mindkét helyen. Romániában ez hangsúlyosabb volt, hiszen az akkori román rezsim meghatározó célja volt a magyar ajkúak és velük együtt élő nemzetiségek asszimilálása és likvidálása különféle módszerekkel. A mi erdélyi örmény közösségünk is érintett, hiszen a társadalomban az értelmiségi réteghez tartoztunk, sok esetben formáltuk is.

Sztojka Tamás:

Fejfák, sírkövek emlékezete

Minden sírfelirat emlék, de gyakran dokumentum is, fényt vet egy személy, vagy család életére, halálára. A temető tehát adattár, amelyből egy közösség közeli vagy távolabbi múltja rajzolódik ki. Ezzel a céllal jártam végig a kászoni temetőket. (...) E temetők hú bizonyítékai a tarka lakosságú Erdélynek, ahol sok nép, nemzetiség fiai is letelepedtek.

Ismeretes, hogy az örmény bevándorlók mit jelentettek az elmúlt évszázadok alatt Erdély s így Székelyföld fejlődése szempontjából. A legtöbb székely faluban, városban azonban az örményekre már csak 2-3 régi épület emlékeztet. Tekintsünk a kászoni örmény családok múltjára a sírkövek, valamint a még élő emlékezet segítségével. Az altízi templomkerítésen szerény márványtábla olvasható:

*Itt nyugszik Szultán Lukács 1863-1936, Béke poraira.
Allítottatta hű neje Szőcs Irma és fia Lukács.*

Szultán Lukács, eredeti nevén *Izsák Lukács* kis legényként került Kászónba Háromszékről, és egy *Szultán János* nevű kereskedő fogadta örökbe. A fogadott fiú egész életében a mészáros mesterséget folytatta, nagy lakást, mészárszéket épített, amely most is tekintélyes épület. Fia Lukács a második világháború idején Nyugat-Európába vetődött. (Kiegészíti *B. Kovács Júlia* a világhálóról: valószínű ő az a diák, aki iskolájának, a csíkszeredai Katolikus Főgimnáziumnak jeles sportolója volt. A Főgimnázium atlétikai szakosztálya házi bajnoksága keretében súlylökésben első Szultán Lukács VII. oszt. tan. 11 m. 25 cm., gerely első ugyancsak Szultán Lukács VII. oszt. tan. 40 m. 95 cm.

Fontosnak tartom, hogy ezeknek az eseteknek jelentős részét a jövőben felkutasuk, és méltóképpen emlékezzünk elszenvédőikre – emelte ki az elnök.

S hogy ne legyen hallgatás és ne merüljön feledésbe mindaz, ami a magyarsággal 1944-ben és az azt követő néhány esztendőben történt, Magyarország Kormánya a 2015. évet Gulág Emlékévvé nyilvánította, tudván azt, hogy ez az a szó, amely a határainkon kívül is az embertelenség, a félelemterhes kommunista terror, a sztálini önkény szinonimájaként ismert.

(Megjelent a www.fovarosiormeny.hu honlapon)

Részt vett a távolugró és a magasugró versenyeken is, azokat azonban nem ő nyerte meg. Forrás: Katolikus Főgimnázium, Csíkszereda, 1942.)

Szintén Altízen olvassuk egy régi, földbe süppedt sírkövön:

Itt nyugszik Száva Katalin K.K,dő, Fitzus Gergely nője, meghalt mártius...(?)

A Fitzus család volt a legelső örmény család, amely Kászónba települt 1840 körül. Kereskedők voltak és az altízi piactéren lakást, bolthelyiséget építettek. Abban az időben felendülőben volt Kászónban a gazdasági élet, 1840-ben vásárjogot is nyert a mai községközpont. Minden szombaton kirakó- és állatvásár volt, s évente három alkalommal sokadalom.

Az idősebbek szívesen emlékeznek vissza a hajdani mozgalmas sokadalmakra. A Fitzus család aztán elszegényedett, épületeiket a szintén örmény kereskedő Lázár család vásárolta meg.

Egy szomszédos sírkövön pedig ez áll:

*Itt nyugszik gy. ditrói özv Kazacsai Antalné szül. Lukács Margit 1827-1893
és fia K.altízi Kazacsai Vidor 1862-1901*

*Itt nyugszanak Veress Lajosné sz. Salamon Karolina 1872-1953
és leánya Kazacsai Matild 1892-19...*

Kazacsai Vidor Gyergyóban született, de fiatalon Kászónba került mint kereskedő segéd a már emlegetett Lázár családhoz. Székely leányt vett feleségül, és boltot nyitott Altízen. Három gyerekük született, Antal szemorvos volt Esztergomban, ott is halt meg. Margit 11 éves korában skarlátban halt meg, Matild pedig Altízen él, az 1944-ben deportált orvos *Weiss Mór* özvegye. Ő az egyik azon két örmény lakos közül, akik még képviselik a hajdan népesebb kászoni közösséget.

Egy másik örmény család a Dávid volt. Históriaját *Dávid Mária* nyugdíjas tanítónő segítségével tisztáztuk. A család legrégebb ismert őse Eszterfán Tavitián Erdővidéken telepedett le, és négy fia közül Antal volt a Dávid Mária nagyapja. *Dávid Antal* neje szintén örmény volt, *Száva Katalin* (1811-1887), hat gyermekük született. A legkisebb Márton volt. *Dávid Antalné* költözött Kászónba, 1845 táján. Italmérési engedélye volt. Legkisebb fia, Márton, miután Nagyszébenben befejezte iskoláit, Kászón postamestere lett. Kétszer nősült, második feleségétől három leánya született, Katalin Amerikában, Providens városában élt 1978-ban bekövetkezett haláláig. Anna Bukarestben él, férje szintén örmény, Mária pedig Kászónaltízen.

Kászónújfaluban egy örmény síremlék található: *Azbé István 1880-1948.*

Azbé István Csíkszépvízről került Kászónba, mint kereskedő. Utódai nem születtek, a család kihalt.

Egy másik kászoni örmény család a *Szálasi Miklósé* volt. A századforduló körül került Kászónba Erzsébetvárosról. Szorgalmas kereskedő volt, altízi házában jelenleg is több üzlet működik. Férfi ágon ez a család is kihalt. Élt itt még egy-két más örmény család is, de nem vertek gyökeret.

(Bálintné Kovács Júlia tallózta és kiegészítette)

Kincses Kolozsvár, Kalotaszeg, Mezőség és a Havasok ölelésében

Erdélyjárás magyarörmény vonatkozásokkal, 2016

ARS POETICA: Műemlékek, hagyományok és „hogyan tovább erdélyi magyarság?”

ÚTVONAL: Budapest – Szolnok – Ártánd – Nagyvárad – Sonkolyos – Bánffyhunad – Dámos – Kalotaszentkirály – Kolozsvár – Kalotaszentkirály – Torda – Kalotaszentkirály – Sztána – Zsobok – Kalotaszentkirály – Szék – Szamosújvár – Válaszút – Körösfő – Kalotaszentkirály – Magyarléta – Torockó – Kalotaszentkirály – Királyhágó – Nagyvárad – Ártánd – Budapest

Időtartam: 7 nap (2016. augusztus 2. – 8.)

Autóbuszos útvonalhossz: kb. 1650 km

Szállás: Kalotaszentkirályon, falusi vendéglátás keretében (2 ágyas fürdőszobás lakások)

Ellátás: reggeli, estebéd és piknikek

Szükséges felszerelés: nyári sportruházat, dzseki, túracipő, fürdőruha, elemlámpa

FŐBB ESEMÉNYEK:

- Találkozó a kolozsvári magyarörmények közösségének képviselőivel
- Magyarörmény templomok, emlékhelyek és örmény temető Szamosújváron
- Iskolalátogatás és az erdélyi magyar oktatás helyzetének ismertetése a kolozsvári János Zsigmond Gimnáziumban
- *Hunyadi Mátyás, Bocskai István, Bolyai János, Reményik Sándor* szülőházai Kolozsváron
- *Wass Albertre* emlékezünk szülőfalvában, a mezősegi Válaszúton
- Városnézés, Botanikus kert és panoráma a fellegvárról Kolozsváron
- Erdély Pantheonja: a kolozsvári Házsongárdi temető (*Szenczi Molnár Albert, Apáczai Csere János, Kós Károly, Dsida Jenő, Reményik Sándor, Wass család, Merza Gyula* síremlékeivel)
- Kalotaszegi fiatornyos templomok, kazettás mennyezettel Körösfőn és Dámoson
- Ferences barátok temploma gótikus refektóriummal a kolozsvári óvárbán
- Az egyetlen kalotaszegi erődtemplom és *Jékely Zoltán* emlékhelyek Magyarvalkón
- *Rózsa Sándor* sírja a szamosújvári rabtemetőben
- Látványos, könnyű túra Kalotaszeg virágos rétjein Sztána környékén
- Az utolsó erdélyi polihisztor, *Kós Károly* Varjúvára a Riszeg-tető alatt
- Kós Károly szobra és a híres farsang történései Sztánán
- Falujárás Torockón, a Székelykő lábainál
- Látogatás *Bőjte Csaba* testvér Kis Szent Teréz szeretetotthonában, Torockón
- Felújított Ady múzeum: a nagyváradi Mülleráj

- Könnyű túra a Tordai-hasadék szurdokvölgyében
- Kirándulás tarisznyás piknikkel, Léta várának romjaihoz, a Gyalui-havasokban
- Karsztvidéki barangolás a Sebes-Körös sonkolyosi szorosában
- Magashegyi séta a Kalota-havason
- Bányalátogatás a látványosan felújított tordai sóbányában
- Feredőzés a tordai sóstóban
- *Kallós Zoltán* néprajzi gyűjteménye Válaszúton
- Templomok, tájház és tiszta szoba bemutatója Széken
- Fehér kerámiák – vászonedények készítésének fortélyait mutatja be *Hasas Péter*, Réven
- Kézműves népművészeti termékek kirakóására Körösfőn
- Szín pompás népviselet és mezősegi táncrend Széken
- Szíveslátás szilvóriummal és csörögével *Filep Sándorék* portáján Széken
- Szeretevendégség bográcsgyúrással, kalotaszegi táncrenddel Gyuri bácsiék portáján a Varjúvár mellett
- Gasztronómiai séta a kolozsvári óvárosban (vargabéles a Bulgakovban, stb...)
- *Kristóffy János Zsigmond* egyedi hangulatú orgonakoncertje a nagyváradi székes-egyházban
- Élőzenés búcsúest fergeteges tánc házzal, Kalotaszentkirályon
- Kalotaszentkirályon személyes tapasztalatokon keresztül újból átéljük az erdélyi emberek őszinte szeretetét és barátságát

RÉSZLETES PROGRAM:

1.nap: Indulás: reggel 6 órakor a Műgyetem központi épülete előtti parkolóból

Látnivalók: Rév (Hasas Péter fazekas mester „vászon”edényei, Sebes-Körös sonkolyosi szorosa – 1 órás séta), Bánffyhunad, Dámos (kalotaszegi kazettás templom), Kalotaszentkirály

2.nap: Látnivalók: Kolozsvár (kiegészítő városnézés, Botanikus kert, Fellegvár, Házsongárdi temető, óvár, iskolalátogatás, találkozó a kolozsvári magyarörmények közösségének képviselőivel), Magyarvalkó (az egyetlen kalotaszegi erődtemplom)

3.nap: Látnivalók: Tordai-hasadék (2 órás könnyű túra a szurdokvölgyben), Torda (só-bányalátogatás, fürdés a sósvízű strandon), Körösfő (kalotaszegi kirakóvásár)

4.nap: Látnivalók: Szék (szíveslátás, mezősegi néptáncbemutató, Árpád-kori templom, tájház), Szamosújvár (Rózsa Sándor sírja, magyarörmény emlékhelyek), Válaszút (Wass Albert szülőfalva, Kallós Zoltán gyűjteménye)

5.nap: Látnivalók: Bánffyhunad, vonatkozás a sztánai állomásra (Kós Károly Varjúvára, lovaglás, szeretetvendégség Gyuri bácsiék portáján, erdélyi népzene, kalotaszegi táncrend), Sztána (1 órás séta a faluban, református templom, Kós Károly emlékszoba és szobor)

6.nap: Látnivalók: Magyarléta (3 órás séta Léta várának romjaihoz, tarisznyás piknik), Torockó (Europa Nostra díjas település, falujárás, Bőjte Csaba testvér szeretetotthona, tájmúzeum), Kalotaszentkirály (falukázás, zenés búcsúest táncházzal)

7.nap: Látnivalók: Kalota-havas (séta a gyephavason), Királyhágó, Nagyvárad (kiégszítő városnézés, Ady múzeum a Müllerrajban, orgonakoncert a székesegyházban)

Határátkelő: Ártánd

Érkezés: Budapestre 21 óra körül

Részvételi díj: 68.000.- Forint / fő + kb. 17.000 Forint buszki költség

– ifjúsági kedvezmény 18 éves kor alatt 18.000.- Forint / fő

A részvételi díj tartalmazza a szállás, ellátás, vezetés, belépők, művészi produkciók díját.

A bejárt helyek hangulatát tájba illő zenével, felolvasásokkal és a népköltészet remekeivel idézzük fel.

Kozma Simon képzőművész

grandiózus kiállítását 2015. novemberében nyitotta meg dr. Aniszi Kálmán író, publicista a Körösi Galériában. Az igen gazdag és nagy hatást keltő kiállítás már az alkotások anyagának, no meg színviláguknak köszönhetően lebilincselő volt.

„Kozma Simon munkáiban sajátosan köszön vissza a maga, s nem csak anyagában, hanem ihletett alkotásaiban a reneszánsz. A csillogó szépségű keretek, az ékesített viaszalkotások domborulatai, melyek a szabályos enkauszis festészeti eljárást követi... e művészeti alkotásokban a természet által létrehozott, s az ős erők szülte anyag-cseppek, különös alakzatú reliefek, rejtekezve is üzenő portrék, párák,... – az univerzum köszönnek vissza képein.”

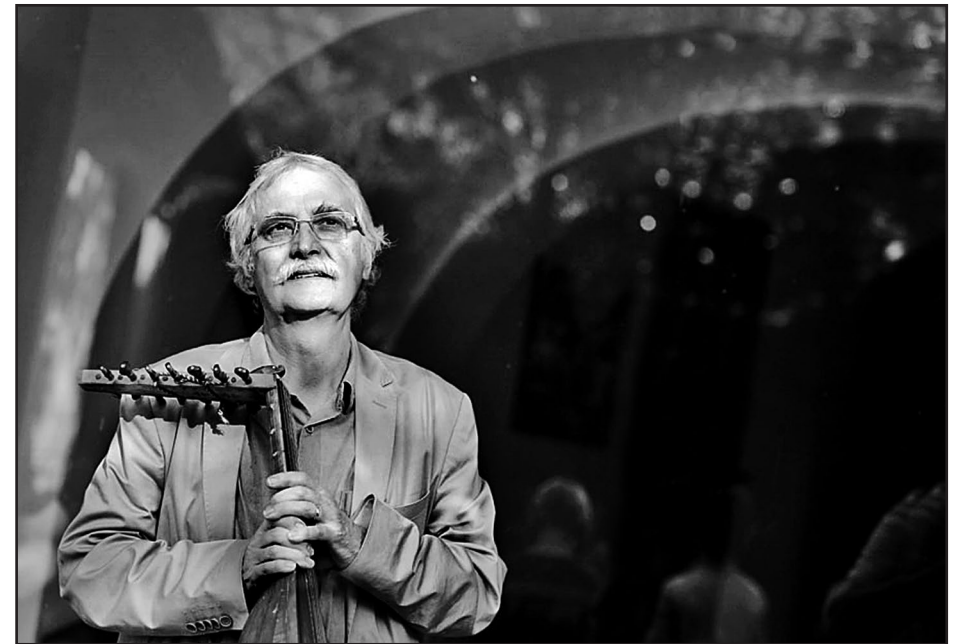
M

Balról Kozma Simon, Dr. Aniszi Kálmán és Ion Alexandru Cretescu gitár- és lantművész

Elhunyt Kobzos Kiss Tamás

Hosszú betegség után, vasárnap meghalt *Kobzos Kiss Tamás* Kossuth- és Liszt-díjas zenész, előadóművész, zenepedagógus – közölte a család.

Elsősorban a magyar régizene, az európai középkori énekes zene, a török énekmondók zenéje, a magyar népzene és a kortárs zene területén tevékenykedett. Európai viszonylatban is az egyik legkiemelkedőbb előadója volt a középkori provence-i trubadúr-énekeknek, újjáélesztette a 16. századi magyar énekkincset.

Kobzos Kiss Tamás 1950. május 30-án született Debrecenben. „Debreceni egyetemi éveim alatt tanultam meg gitározni, majd 1973-ban a Délibáb együttesbe kerültem, ahol már népzenei csináltunk. Itt brácsáztam is, aztán a kobozt *Joób Árpád*,

a Délibáb vezetője hozta az erdélyi Szászrégenből, és két nap múlva már játszanom kellett rajta” – mondta a művész tavaly márciusban, Kossuth-díja alkalmából az MTI-nek.

Népzenei pályafutása a hetvenes évek elején együtt indult a táncház-mozgalmal, Debrecenben 1973-tól játszott a Hajdú Táncegyüttesrel. Székre brácsát tanulni jutott el *Ádám István Icsán* családjához, 1973–1974-ben pedig zenét gyűjtött a Mezőségben, Gyimesben, meg az oda telepített baranyai moldvai csángóknál.

Gitárosként a régizene is foglalkoztatta, virágénekeket énekelt, hatással volt rá az amerikai folkmozgalom. A Kecskés együttesbe kerülve kezdte a lant

érdekelni, később jött a reneszánsz zene, Tinódi, Balassi, a török zene, az ottani pengetős hangszer, a saz. Egy rövid ideig – 1974-ben – a Kaláka együttesnek is tagja volt, kutatásai eredményeként Csokonai-dalokat jelentetett meg, és 20. századi magyar verseket is megzenésített. Egészen 1979-ig restaurátorként dolgozott több intézményben, köztük a Néprajzi Múzeumban.

A Kobzos előnevet 1977-ben vette fel, 1981-ben jelent meg az első lemez, amin játszott, a Kecskés együttes Zene a reneszánsz kori Erdélyben című anyaga. Énekmondóként járta az országot, gyakran fellépett az Egyetemi Színpadon, közreműködött *Szentpál Mónika* és *Erdélyi György* előadójátékain, évekig szerepelt a Radnóti Színpad Toldi-előadásában. 1981-ben megismerkedett *René Clemencic* bécsi régizenésszel, akinek formációjával, a Clemencic Consorttal hosszú időn keresztül játszott. *Miquèu Montanaro* provençai zenésszel 1982-től játszott duóban, több mint tíz éven át. Énekes szólólista volt *Szabados György* zeneszerző több művében.

Fellépett a Jánosi együttesrel, a Musica Historiával, *Ferencz Évával* is. „Több mint harminc lemezen vagyok hallható különböző hangszereken, illetve mint énekes. Talán az első török lemezemre, a Szívetekben őrzettek című albumra vagyok a legbüszkébb, ezt *Ásík Veyssel* 20. századi énekmondóval és *Erdal Salikogluval* készítettük és 2002-ben jelent meg” – idézte fel Kobzos Kiss Tamás tavaly az MTI-nek.

Szólistaként, énekmondóként sok száz koncertet adott Magyarországon, a környező országok magyar lakta településein, Európa majdnem minden országában, valamint Japánban, Kínában és az Egyesült

Államokban. 1986-tól tanított az Óbudai Népzenei Iskolában, amelynek 1991 óta az igazgatója is volt. 2007-től öt éven át a Zeneakadémián is tanított kobozt. Több tanulmányt írt a népzeneitanítás témakörében. 2013-ban a Magyar Művészeti Akadémia rendes tagjának, tavaly a Népművészeti Tagozat vezetőjének választották.

Munkásságát számos díjjal jutalmazták: A népművészet ifjú mestere cím (1975), Magyar Köztársasági Arany Érdemkereszt (1998), Magyar Művészetért Díj (1998), a Magyar Régizenei Társaság Tinódi-díja (2005), Magyar Örökség-díj (2006), Prima díj (2006), Életfa-díj (2010), Liszt Ferenc-díj (2011), Kossuth-díj (2014).

Kobzos Kiss Tamás hatvanöt éves volt. Egy nyári felvétellel emlékezünk rá, melyen *Kóka Rozáliával*, *Petrás Máriával* és *Juhász Zoltánnal* adnak elő egy moldvai népdalt; „A fényes Nap immár elnyugodott”:

Válasz.hu / 2015.11.09., hétfő 11:56 /

Kobzos Kiss Tamás 60. születésnapja tiszteletére rendezett koncertjén az Óbudai Zeneházban

Szomorújelentések

Mély fájdalommal és megrendüléssel tudatjuk, hogy
Bogdánffy Botond

a mindannyiunk által szeretett és tisztelt Boti bácsi életének 86. évében, rövid szenvedés után Tordán elhunyt.

Temetése a családi háztól (N. Iorga u, 37)

november 23-án 13 órai kezdettel megtörtént.

Nyugalma legyen csendes, emléke szívünkben, akik ismertük és szerettük őt, örök.

Mély fájdalommal tudatjuk, hogy a Kossuth-, Liszt- és Magyar Örökség díjas,
Magyar Köztársasági Arany Érdemkereszttel kitüntetett

Kobzos Kiss Tamás

énekes és hangszeres előadóművész, zenetanár, az Óbudai Népzenei Iskola igazgatója, a Magyar Művészeti Akadémia rendes tagja

2015. november 8-án hosszú betegség után, életének 66. évében visszaadta lelkét Teremtőjének.

Szeretett halottunktól 2015. november 27-én vettünk végső búcsút a Farkasréti temető Makovecz-rovatóházában a református egyház szertartása szerint.

Gyászolják: a gyászoló család, további rokonok, barátok, kollégák, tanítványok és ismerősök.

Gyászolják továbbá az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület által összetartott magyarörmények is, akik hiányolni fogják szeretett lényét, szeretetét, csodálatos zenei és énekes műsorait, a beszélgetéseket, amelyekkel bennünket megtisztelt a hosszú évek alatt.

Kobzos Kiss Tamást az Emberi Erőforrások Minisztériuma és a Magyar Művészeti Akadémia saját halottjának tekinti.

Mély fájdalommal tudatjuk mindazokkal, akik szerették és ismerték, hogy

Borbély Bartis Endre

Marosvásárhelyi nyugalmazott törvényszéki bíró,
szeretett férj, testvér, édesapa és nagypapa,
szerető rokon, életének 88. évében,

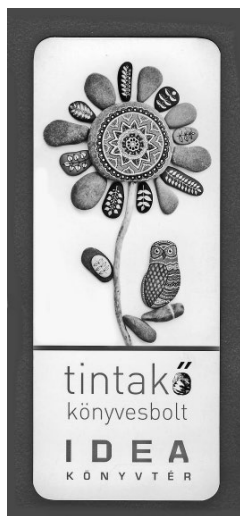
2015. december 24-én csendben megtért Teremtőjéhez.

Szeretett halottunk temetése Budapesten, 2016. január 4-én 14 órakor megtörtént a Fiumei úti sírkertben, római katolikus szertartás szerint.

Emléküket kegyelettel megőrizzük!

tintakő könyvesbolt – IDEA könyvtér

A kínai bölcsélet szerint, a TINTAKŐ az egyetemes tudás négy kincse közül az egyik.

Üzlet és webáruház,
melyben gyermek- és felnőtt irodalom, pedagógiai, drámapedagógiai, művészeti-nevelési szakkönyvek, erdélyi magyar kortárs irodalom, szakirodalom Magyarországon a legszélesebb választékban, készletről és rendelésre, valamint

az erdélyi örmény, örmény témában a leggazdagabb ajánlattal várja Önt

a Marczibányi Téri Művelődési Központban
(1022 Budapest Marczibányi tér 5/A),
hétköznap 10-18 óráig.

Elérhetőségek: 06 30 9766 246, 061 212 2820,
www.konyvesbolt.marco.hu,
www.facebook.com/tintako

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület folytatja a **pénzadományok gyűjtését** az erdélyi magyarörmény közösségek részére. Pénzbeli adományok az egyesület bankszámlájára befizethetők.

Bankszámlaszám: Budapest Bank Rt. Királyhágó fiók: 10100792-72594972-00000007

Az **Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület székhelye:** 1015 Budapest, Donáti utca 7/a.

Postacím: 1251 Budapest, Pf. 70. **Tel/fax:** 06(1) 201-1011

Elnök: dr. Issekutz Sarolta

ERDÉLYI ÖRMÉNY GYÖKEREK – füzetek

Az Erdélyi Örmény Gyökerek Kulturális Egyesület kéthavonta megjelenő kiadványa

A kiadványt támogatja:

a Fővárosi Örmény Önkormányzat (1054 Budapest, Akadémia u. 1. I. emelet 179, telefon: 332-1791)
(fovarosiormeny2014@gmail.com, www.fovarosiormeny.hu)

és a Ferencvárosi Örmény Nemzetiségi –, a Bp. Főv. XII. ker. Örmény Nemzetiségi Önkormányzat
Nyilvántartási szám: 2.2.4/78/2002.

Felelős főszerkesztő és kiadó:

dr. Issekutz Sarolta

Munkatársak: Dr. Sasvári László, dr. Issekutz Sarolta, Balintné Kovács Júlia (Kolozsvár),
Dr. Puskás Attila (Marosvásárhely)

Szerkesztőség: 1251 Budapest, Pf. 70. Tel/Fax.: (1) 201-1011

Lapzárta: minden páratlan hónap első hétfőjén!

Tördelés: Gulyás Zsolt

Nyomdai munkák: Pannónia Nyomda Kft.